

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Nuorten ajatuksia koulutuspoluista ja opiskelukyvyyistään

Härkönen, Anu

2017 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Nuorten ajatuksia koulutuspoluista ja opiskelukyvyyistään

Anu Härkönen
Sosiaali
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2017

Anu Härkönen

Nuorten ajatuksia koulutuspoluista ja opiskelukyvystään

Vuosi 2017 Sivumäärä 47

Opinnäytetyö on osa Motive- hanketta, jossa etsitään uusia keinoja tukea nuorten siirtymistä työelämään, kehitetään työelämätaitoja vahvistavaa pedagogiikkaa ja lisätään eri organisaatioiden välistä yhteistyötä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää nuorten ajatuksia koulutuspoluista sekä nuorten näkemyksiä omista opiskelutaidoistaan ja tuen tarpeesta omalle opiskelulle.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahden eri info-tilaisuuden yhteydessä elokuussa ja marraskuussa 2016. Kyselyn vastaajina olivat tilaisuuteen osallistuneet Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiön asiakkaana olleet nuoret. Käsien täytettävät kyselylomakkeet sisälsivät sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä. Vastauksia saatiin yhteensä 20. Aineisto analysoitiin SPSS Statistics 23- ohjelmalla sekä sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella taloudellisilla ja omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvillä tekijöillä on suurin vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin. Taloudellinen pärjääminen opiskelujen aikana mietityttää nuoria. Mielenterveyden häiriöt vaikuttavat jaksamiseen ja sitä kautta opiskeluihin hakeutumiseen. Nuoret hahmottavat eroja ammattikoulun ja ammattikorkeakoulun välillä mutta eivät näe koulutuspolkuja eri organisaatioiden välillä kovin selkeästi. Tuen tarvetta selvitetessä painottui opiskelun vaatima tuki.

Asiasanat: koulutus, koulutuspolku, nuorisotyö, sosiaalinen ympäristö

Anu Härkönen

Young people's thoughts about educational paths and study skills

Year	2017	Pages	47
------	------	-------	----

This thesis is a part of "Motive" project, where the goal is to find new ways to support young people's transition to working life, to develop pedagogy that strengthens working life skills and to increase the cooperation between different organizations. The target of this thesis is not only to clarify young people's thoughts about educational paths but also solve their views about studying skills and the need of support for their education.

The data for this thesis was collected in two separate information sessions in August and November 2016. A questionnaire was answered by young people present at the sessions. Respondents were clients of Hyvinkää-Riihimäki Ammattikoulutussäätiö. Manually filled questionnaires included both quantitative and qualitative questions. 20 responses were received. The material was analyzed with SPSS Statistics 23- programme and content analysis.

Based on the results, financial factors and factors related to health and coping had the biggest effect on young people's decisions about education. Young people are concerned on surviving financially during studies. Mental health disorders have an effect on people's coping and through that their desire to apply to school. It seems that youth can see differences between vocational school and university of applied sciences, but they don't seem to realize the educational paths between organizations so clearly. When asked about needs for support, the answers were more related to support for studies than support for employment.

Keywords: education, educational path, the social environment, youth work

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	6
3	Nuorisotyön kehittyminen nuorten tukimuodoksi	7
	3.1 Nuorisolaki.....	9
	3.2 Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö nuorisotyössä	9
4	Nuorten mielenterveyden häiriöt	10
5	Koulutus osana nuorten elämää	12
	5.1 Koulutuksen socialisaatiotehtävä.....	13
	5.2 Motivaatio	13
	5.3 Opiskelukyky	15
	5.4 Työelämään siirtyminen.....	16
6	Koulutuspolut ja nuorten suhtautuminen opiskeluun.....	17
7	Kouluttautumiseen tarvittava tuki	19
8	Tutkimuksen toteutus	20
	8.1 Aineiston kerääminen	21
	8.2 Analysointi.....	22
9	Tulokset.....	22
	9.1 Laadullisten kysymysten tulokset	23
	9.2 Määrällisten kysymysten tulokset	26
10	Johtopäätökset	31
11	Pohdinta	33
	11.1 Tutkimuksen luotettavuus	34
	11.2 Opinnäytetyö prosessina	36
	Lähteet	38
	Kuviot..	42
	Taulukot	43
	Liitteet.....	44

1 Johdanto

Opinnäytetyö on osa Motive - monialainen tiimiyrittäjyysverkosto -hanketta, jossa etsitään uusia keinoja tukea ammattiin valmistuvien tai hiljattain valmistuneiden nuorten työelämään siirtymistä ja kehitetään yrittäjyys- ja muita työelämän avaintaitoja vahvistavaa pedagogiikkaa ja oppimisympäristöjä. Hankkeen myötä lisätään myös organisaatioiden yhteistyötä työelämän rajapinnassa sekä rakennetaan organisaatioiden välisiä nuorten joustavia siirtymiä mahdollistavia yhteistyötapoja ja -rakenteita. Hanketta toteuttavat yhteistyössä Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö HRAKS, Hyria koulutus Oy ja Laurea ammattikorkeakoulu Oy. (Käynnissä olevat hankkeet 2016.)

Sipilän hallitusohjelmassa halutaan sekä nopeuttaa opiskelijoiden siirtymistä työelämään, että tehdä opintopoluista mahdollisimman joustavia eri koulutusasteiden sisällä ja niiden välillä. Hallitusohjelmassa halutaan myös lisätä toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksen yhteistyötä. Tällaisilla toimenpiteillä voidaan tukea nopeaa valmistumista ja siirtymistä työelämään. (Käynnissä olevat hankkeet 2016.) Hallitusohjelman tavoitteena on myös koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten ja koulutuksen keskeyttäneiden määrien väheneminen. Pyrkimyksenä on myös lisätä koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta. (Hintsanen, Juntunen, Kukkonen, Lamppu, Lempinen, Niinistö-Sivuranta, Nordlund-Spiby, Paloniemi, Rode, Goman, Hietala, Pirinen & Seppälä 2016, 15.)

Toimintaympäristössä on nähtävissä haasteita nuorisotyöttömyyden kasvaessa samaan aikaan, kun koulutuksen ja työllisyydenhoidon resurssit pienenevät. Myös työelämä on muutoksessa: työpaikkoja syntyy pieniin sekä keskisuuriin yrityksiin ja osaamistarpeet muovautuvat enemmän kohti yrittäjämäistä moniosajuutta. (Käynnissä olevat hankkeet 2016.)

Tässä opinnäytetyössä nuorilla tarkoitetaan Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiön, myöhemmin HRAKS, nuorten palvelujen asiakkaina olevia henkilöitä. HRAKSin nuorten palvelujen asiakkaat ovat alle 29-vuotiaita (Nuorten palvelut 2017).

2 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää nuorten ajatuksia koulutuspoluista sekä heidän näemyksiään omista opiskelutaidoistaan ja tuen tarpeesta omalle opiskelulle. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselytutkimuksella, joka sisälsi sekä laadullisia että määrällisiä kysymyksiä. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus käyttää koulutuksen kehittämiseen sekä yhteistyön vahvistamiseen eri organisaatioiden välillä. Nuorten opiskeluihin vaikuttavat monet tekijät, joista sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tekijät ovat merkittäviä nuoren koulutuspolun rakentumis-

le ja opintojen sujuvuudelle. Oppilaan kotitausta on keskeinen koulussa menestymiseen ja koulutukseen valikoitumiseen vaikuttava tekijä (Metso 2004, 147).

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselyllä, jonka avulla pyrittiin saamaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia nuorten näkemykset tuen tarpeesta omalle opiskelulle ja työllistymiselleen ovat?
2. Millä tavalla nuoret näkevät koulutuspolkujen linjoja eri organisaatioiden välillä?

Opinnäytetyöhön liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat: koulutus, koulutuspolku, nuorisotyö, sosiaalinen ympäristö

3 Nuorisotyön kehittyminen nuorten tukimuodoksi

Nuorisotyö alkoi kehittyä 1950-luvulla, kun lisääntyvä nuorisorikollisuus huolestutti ja nuoret haluttiin pelastaa hunningolle joutumiselta johdattamalla heitä niin sanottujen parempien harrastusten pariin. Monet nuoret kaipasivat mielekästä tekemistä ja hakeutuivat mukaan järjestötoimintaan. Muun muassa partioliike ja seurakunnallinen nuorisotyö saivat vahvan aseman. Samaan aikaan nuorisotyö virallistui ja siihen liittyvää järjestelmää ryhdyttiin rakentamaan aloittamalla nuorisonohjaajien koulutus, rakentamalla kansainvälisiä suhteita ja valmistelemalla nuorisoa koskevaa lainsäädäntöä. (Lehtonen 2013, 11, 15.)

Vuonna 1972 tuli voimaan laki kuntien nuorisolautakunnista ja nuorisotyöhön annettavasta valtioneuvoston päätöksestä 117/72. Tämän lain myötä nuorisolautakunnat tulivat kuntiin pakollisiksi. Lautakuntien päätehtävänä oli nuorisotoiminnan tukeminen ja kehittäminen kyseisessä asetuksessa säädetyllä tavalla. Nuorisotyön kohteina olivat 7 - 24-vuotiaat henkilöt. Tämän lain voimaantulon myötä kuntiin ryhdyttiin palkkaamaan esimerkiksi nuorisosihteereitä. Uusi nuorisotyölaki 1068/85 astui voimaan vuonna 1986. Uuden lain perusteella valtioneuvoston päätöksellä voitiin käyttää paitsi nuorisotoimenjohtajien ja nuorisosihteerien palkkaamiseen, myös nuoriso-ohjaajien virkoihin. Kuntien omaa nuorisotoimintaa myös lisättiin järjestötoiminnan tukemisen ohessa. (Lehtonen 2013, 137, 225.)

1990-luvulla esille nousivat aiempaa enemmän nuorisotyöttömyys, syrjäytymisen ehkäisy ja yhteistyö kodin ja koulun välillä. Uudistettu valtioneuvoston päätös vuonna 1993 antoi kunnille enemmän päätäntävaltaa saamiensa määrärahojen kohdentamisessa, mikä ei välttämättä suosinut nuorisotoimintaa. Nuorisolautakuntia saatettiin esimerkiksi yhdistää kulttuuri- tai vapaa-ajan lautakuntiin. Vuonna 1997 voimaantullut nuorisotyölaki velvoitti kunnat käyttämään nuorisotyöhön saamansa valtioneuvoston päätökset nimenomaan nuorisotyöhön. Nuorisotyön uutta strategiaa pohtinut Nuotra-hanke määritteli painopistealueiksi nuorten kasvun ja kansalais-

toiminnan tukemisen, nuorten elinolojen parantamisen, kansainvälistymisen edistämisen sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Nuorisotyön tuli olla kokonaisvaltaista nuorten elinoloihin vaikuttamista ja niiden parantamista. Järjestöt, koulut, sosiaalityö, poliisi ja työvoimaviranomaiset suunnittelivat yhteishankkeita nuorten hyväksi. Monissa kunnissa esimerkiksi järjestettiin nuorten työpajatoimintaa. (Lehtonen 2013, 307 - 309.)

2000-luvulla tapahtuneista kuntaliitoksista huolimatta nuorisopalvelut, erityisesti nuorisotilat, haluttiin useimmiten edelleen tarjota lähipalveluna. Tällä haluttiin välttää eri alueilla asuvien nuorten joutuminen eriarvoiseen asemaan. Vuonna 2006 astui voimaan nykyinen nuorisolaki, mikä velvoittaa kunnat järjestämään nuorille oikeuden osallistua itseään koskevien asioiden käsittelyyn ja tulla kuulluksi. (Lehtonen 2013, 359 - 361.)

Vuonna 2011 lakiin lisättiin pykälät koskien etsivää nuorisotyötä ja monialaista yhteistyötä (Lehtonen 2013, 359 - 361). Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen piiriin, joilla tuetaan hänen kasvuaan, itsenäistymistään sekä pääsyään koulutus- ja työmarkkinoille. Tiettyjen viranomaisten tulee luovuttaa etsivän nuorisotyön työntekijöille nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. (Nuorisotyö 2016.) Opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin tai koulutuksen järjestäjän tulee luovuttaa tiedot nuoresta, joka keskeyttää opintonsa ammatillisessa oppilaitoksessa tai luki-ossa (Nuorisolaki 1285/2016). Tällaisella yhteistyöllä pyritään tavoittamaan nuori varhaisessa vaiheessa tuen tarjoamiseksi. Palvelut ovat nuorelle kuitenkin vapaaehtoisia. (Nuorisotyö 2016.) Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä myös hankkimalla palvelun nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä. Kunnalla on silti vastuu siitä, että palvelut järjestetään nuorisolain mukaisesti. (Nuorisolaki 1285/2016.)

Monialaisen viranomaisyhteistyön tarkoituksena on tehostaa nuorten ohjautumista palveluihin ja palvelusta toiseen sekä edistää nuorten palvelujen järjestämiseen liittyvää tiedonkulkua yhteisiä menettelytapoja suunnittelemalla. Verkostossa ovat mukana opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Verkosto kerää tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista ja arvioi nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon tueksi. (Nuorisotyö 2016.)

Nuorisotakuu tuli voimaan vuonna 2013, takuun tehtävänä on varmistaa nuorten pääsy koulutukseen ja työhön ja siten osalliseksi yhteiskuntaan (Lehtonen 2013, 359 - 361). Koulutus- ja työmarkkinoiden näkökulmasta tarkasteltuna kuilu hyväosaisten ja huono-osaisten nuorten välillä näyttäytyy ongelmallisena, koska osalle nuorista kertyy paljon resursseja ja osa puolestaan elää epävarmaa elämää koulutus- ja työmarkkinoiden ääri laidalla tai marginaalissa. Koulutus tai työ eivät välttämättä ole ainoita mielekkäitä elämän sisältöjä nuorelle, vaan sosiaa-

linen kiinnittyminen nuorille tärkeisiin yhteisöihin on tärkeää marginaalissa eläville. (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 131 - 132.) Nuorisotyön tavoitteena on muun muassa nuoren aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, sosiaalinen vahvistaminen sekä kasvun ja itsenäistymisen tukeminen. Nuorisotyöhön kuuluvat esimerkiksi nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimitilojen ja harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen, tieto- ja neuvontapalvelut sekä nuorten työpajapalvelut. (Nuorisotyö 2016.)

3.1 Nuorisolaki

Nuorisotyötä säätelee nuorisolaki, jonka tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, harrastamista ja yhteisöllisyyttä. Laki pyrkii myös edistämään nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä parantamaan heidän kasvu- ja elinolojaan. Tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtia ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveelliset elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen ja monialainen yhteistyö. (Nuorisolaki 1285/2016, 2 §.)

Nuorisolaki määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi henkilöksi. Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa, kun taas nuorisotoiminta on nuorten omaehtoista toimintaa. Nuorisopolitiikka on nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista. (Nuorisolaki 1285/2016, 3 §.) Nuorisolain mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee lain mukaan ottaa paikalliset olosuhteet huomioon ja luoda edellytyksiä nuorisotyölle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja. (Nuorisolaki 1285/2016, 8 §.)

3.2 Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö nuorisotyössä

Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiön eli HRAKSin tehtävänä on huolehtia monipuolisista työllistymistä edistävästä palveluista sekä etsivästä nuorisotyöstä alueellaan. HRAKS toimii myös ammatillisen koulutuksen edistäjänä ja kehittäjänä. Toiminta-alueena säätiöllä on Hyvinkää, Riihimäki, Hausjärvi ja Loppi. (HRAKS - enemmän asennetta 2017.)

HRAKS tarjoaa nuorille asiakkailleen muun muassa erilaisia valmennus- ja ohjauspalveluja, nuoren henkilökohtaiset tarpeet huomioon ottaen. Valmennusjakson aikana nuori saa työökemuksen lisäksi tukea työnhakuun ja jatkosuunnitelmien tekemiseen. Valmennus on yksi vaihtoehto, mikäli nuori on vaille työ- tai opiskelupaikkaa, opinnot ovat vaarassa keskeytyä tai hän haluaa selkiyttää tulevaisuudensuunnitelmiaan. (Nuorten palvelut 2017.)

Erilaisia valmennusvaihtoehtoja nuorelle ovat starttivalmennus, Nastavalmennus ja Vetonaulavalmennus sekä työelämävalmennus. Starttivalmennus on pienryhmämuotoista matalan kynnyksen valmennusta, jossa tuetaan sosiaalisen toimintakyvyn ja motivaation vahvistumista, elämänhallintataitojen kasvattamista sekä osallisuutta. Valmennuksen tavoitteena on omien voimavarojen löytäminen ja niiden hyödyntäminen elämässä. (Arki haltuun 2017.) Nasta- ja Vetonaulavalmennukset ovat myös ryhmämuotoisia valmennuksia, joiden tavoitteena on lisätä nuoren opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä parantaa elämänhallintataitoja. Nuori saa tukea tulevaisuudensuunnitelmilleen ja samalla perehdytystä erilaisiin työtehtäviin. Työ on keskeinen osa tämän valmennuksen sisältöä. Nuori voi työskennellä esimerkiksi pienimuotoisissa kiinteistöhuoltotehtävissä, asiakaspalvelussa tai puutarhatyössä. (Valmiudet eteenpäin 2017.) Työelämävalmennuksessa keskitytään muun muassa työnhakutaitoihin, tuetaan työ-, opiskelu- tai työkokeilupaiikkojen etsimisessä sekä tehdään vierailuja paikallisiin yrityksiin. Valmennuksessa nuorta voidaan esimerkiksi auttaa työhakemuksen ja ansioluettelon laatimisessa. Työkokeiluun on mahdollista hakeutua nuorta itseään kiinnostavaan yritykseen tai vaihtoehtoisesti HRAKSin kahvila- tai kuljetuspalveluun. (Valmiina työelämään 2017.)

Hyvinkäällä, Hausjärvellä ja Lopella HRAKSin tehtäviin kuuluu myös etsivä nuorisotyö. Etsivä nuorisotyö toimii työpajatoiminnan yhteydessä tuoden palvelut sinne missä nuoretkin ovat. Tarkoituksena on suunnitella yhdessä nuoren kanssa juuri hänelle sopiva polku, ja etsivän nuorisotyön ohjaajat voivat ohjata nuoren tämän tarvitsemien palvelujen pariin. (Etsivä nuorisotyö 2017.) Hyvinkäällä toimii lisäksi Ohjaamo HRAKSin Nasta-talossa. Ohjaamoon nuori voi tulla koska vain ilman ajanvarausta hakemaan neuvoja tai tukea asiassa kuin asiassa, tai vaikkapa vain pohtimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan. Ohjaamossa järjestetään myös teemapäiviä esimerkiksi työllistymiseen, koulutukseen tai itsensä hoitamiseen liittyen. (Ohjaamo Hyvinkää 2017.)

4 Nuorten mielenterveyden häiriöt

Tutkimusten mukaan suurin osa nuorista voi hyvin, mutta jopa joka viides nuori kärsii jostakin mielenterveyden häiriöstä. Yleisimmin häiriöt liittyvät mieliala-, ahdistuneisuus- ja käytöshäiriöihin ja niille on tyypillistä moniongelmaisuus sekä usean häiriön samanaikaisuus. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 131.) Helsinkiläisten nuorten keskuudessa tehdyn tutkimuksen perusteella syrjäytyneillä nuorilla on erityisen paljon psykiatrisia diagnooseja. Jo syrjäytymisvaarassa olevilla on selkeästi enemmän psykiatrisia sairauksia kuin samaa koulutustasoa edustavilla mutta ei syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla. Mielenterveyslääkkeitä on käyttänyt noin 18 % tutkimukseen osallistuneista; syrjäytyneistä 29 % ja syrjäytymisvaarassa olevista 45 % on käyttänyt mielenterveyslääkkeitä tutkimuksen aikana vuosina 2006 - 2011. Tutkimuksen aineistossa oli 7 579 vuosina 1982-1984 syntyntä helsinkiläistä nuorta, joilla ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa. (Ikäheimo 2015, 13, 18, 35.)

Toivion ja Nordlingin (2013, 62) mukaan mielenterveys on älyllisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila, jossa yksilö ymmärtää omat kykynsä, pystyy toimimaan elämän normaali stressissä, pystyy työskentelemään tuottavasti tai tuloksellisesti ja pystyy toimimaan yhteisön jäsenenä. Kuhanen (2017, 19) toteaa, että jokaisella ihmisellä on oikeus hyvään mielenterveyteen, eikä ilman mielenterveyttä ole terveyttäkään. Terveys on täydellinen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila eikä vain sairauksien tai vammojen puuttumista. Mielenterveys kantaa vastoinkäymisissä ja tukee arjessa.

Mielenterveyteen liittyy sekä sitä suojaavia, että sitä vaarantavia tekijöitä. Suojaavat tekijät ovat mielenterveyttä vahvistavia ominaisuuksia, jotka auttavat ihmistä selviytymään paremmin erilaisista kriisi- tai muutostilanteista. Sisäisiä suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi hyvä fyysinen terveys ja perimä, myönteiset varhaiset ihmissuhteet, hyväksytyksi tuleminen tunne, ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaidot sekä mahdollisuus toteuttaa itseään. Ulkoisia suojaavia tekijöitä puolestaan ovat muun muassa sosiaalinen tuki ja ystävät, koulutusmahdollisuudet, työ tai muu toimeentulo, kuulluksi tuleminen ja vaikutusmahdollisuudet sekä lähellä olevat ja helposti tavoitettavat yhteiskunnan auttamisjärjestelmät. Mielenterveyttä vaarantavat tekijät puolestaan heikentävät hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta sekä lisäävät sairastumisalttiutta. Sisäisiä riskitekijöitä ovat esimerkiksi itsetunnon haavoittuvuus, huonot ihmissuhteet, eristäytyneisyys sekä vieraantuneisuus. Ulkoisiin riskitekijöihin kuuluvat muun muassa kisaaminen, työttömyys tai sen uhka, syrjäytyminen, köyhyys sekä leimautuminen. (Toivio & Nordling 2013, 62 - 63.)

Mielenterveyden ongelmat voivat ilmetä monin tavoin. Mielenterveyden häiriöistä on kyse silloin, kun oireet rajoittavat yksilön toiminta- ja työkykyä, osallistumis- ja selviytymismahdollisuuksia tai aiheuttavat kärsimystä ja psyykkistä vajaakuntoisuutta. (Laitila 2013, 18.) Tavallisimpia mielenterveyden häiriöitä ovat masennus, ahdistuneisuushäiriöt sekä vakavat psyykkiset häiriöt eli psykoosit. (Kuhanen 2017, 25.) Nuoruudessa lisääntyvä itsenäisyys ja irrottautuminen vanhemmista voi aiheuttaa ahdistuneisuutta ja pelon tunnetta omasta selviytymisestä. Ajoittaiset ahdistuksen ja pelon tunteet ovat normaaleja nuoren elämään kuuluvia tuntemuksia, mutta ilman syytä alkava, voimakas, hallitsematon ja epämääräinen ahdistus ei ole sama asia. Pitempään jatkuva ahdistus voi haitata arkielämää ja heikentää toimintakykyä. (Ahdistuneisuushäiriöt 2017.) Pidempään jatkunut, voimistunut alakuloisuus voi puolestaan olla merkki nuoren masennuksesta. Masennuksen taustalla voi olla esimerkiksi kaveriryhmien ulkopuolelle jääminen, kiusatuksi tuleminen, perheen sisäiset kuormittavat tekijät tai huoli oman paikan löytämisestä. (Masennus ja mielialahäiriöt 2017.)

5 Koulutus osana nuorten elämää

Nykylapsuus sijoittuu valtaosin perheeseen, päiväkotiin sekä kouluun ja lapset viettävätkin suuren osan päiväistään näissä instituutioissa. Lapset hankkivat niissä sellaisia tietoja ja taitoja, joita he myöhemmin tarvitsevat yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. On laskettu, että suomalaiset viettävät noin viidesosan elämästään koulussa. Suurin osa lapsuudesta, koko nuoruus ja yhä suurempi osa aikuisuudesta vietetään koulun penkillä. Perusopetuslaissa säädetty oppivelvollisuus on Suomessa ollut voimassa vuodesta 1921 ja vanhempien tehtävä on huolehtia sen täyttymisestä. Suomessa ei siis ole koulupakkoa, mutta 99 % oppivelvollisuusikäisistä suorittaa oppivelvollisuutensa peruskouluissa. (Metso 2004, 17, 23 - 24.)

Peruskoulu tarjoaa nimensä mukaisesti vain tiedollisen perustan, siksi toisen asteen koulutus nähdään eräänlaisena veloitteena. Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävät näyttäytyvät syrjäytymisvaarassa olevina, sillä putoaminen koulusta ennustaa heikkoa kiinnittymistä työmarkkinoille. Tämä heikko kiinnittyminen korostuu erityisesti niillä nuorilla, joiden vanhemmilla on alhainen koulutustaso. Kouluttautuminen työelämää varten on keskeinen osa normatiivisen kansalaisuuden ideaalia, etenkin jos siirtymät tapahtuvat suorinta tietä ja ilman katkoksia. (Brunila, Hakala, Lahelma & Teittinen 2013, 110.) Sosialisointinäkökulmasta koulutus- ja työurat luovat perustan nuoren osallisuudelle ja yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Kouluttautumiseen ja työllistymiseen liittyvät ongelmat kertautuvat kuitenkin joillakin nuorilla taloudelliseen toimeentuloon liittyvinä huolina, elämänhallinnan puutteina ja näköalattomuutena tulevaisuuden suhteen. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 9.)

2000-luvulla koulutus- ja sosiaalipolitiikassa on pyritty kehittämään toimenpiteitä, joilla peruskoulun päättävät nuoret pystyttäisiin pitämään koulutuksen piirissä. Syrjäytyminen nähdään myös valtiontaloudellisena menoeränä, minkä vuoksi jokainen peruskoulunsa päättävä nuori pyritään pitämään mukana koulutussiirtymissä jopa pakkokeinoin. Esimerkkinä tällaisista pakkokeinoista on vaikkapa työmarkkinatuki, jota saadaksesen yksilön on toimittava lain vaatimalla tavalla. Se ei ole siis automaattinen etuus. (Niemi & Kurki 2013, 201, 203.) Mikäli työelämästä syrjäytyminen kestää koko odotettavissa olevan työiän ajan, on yhdestä syrjäytyneestä aiheutuva kustannus noin 700 000 euroa kansantulon menetyksenä (Ristolainen, Varjonen & Vuori 2013, 44).

Peruskoulun jälkeisinä perinteisinä vaihtoehtoina pidetyt lukio ja ammatillinen peruskoulutus eivät kuitenkaan ole pystyneet tarjoamaan paikkoja kaikille halukkaille, joten koulutukseen suuntaavia vaihtoehtoja on räätälöity erityisesti peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen. Näiden valmistavien koulutusten tavoitteena on valmistaa, valmentaa, kunnouttaa ja ohjata nuoria koulutukseen tai työelämään. (Niemi & Kurki 2013, 201, 203.)

5.1 Koulutuksen sosialisatiotehtävä

Koulutuksen keskeisimpiä tehtäviä on nuoren sosialisatio, joka tarkoittaa sekä sosiaalistamista että sosiaalistumista. Laajemmassa mittakaavassa tarkasteltuna sosialisatiolla tarkoitetaan yhteiskunnan vaikutusta yksilön persoonallisuuteen. Tämän prosessin myötä yksilö kehittyy biologisesta olennosta sosiaaliseksi olennoiksi ja yhteiskunnan jäseneksi, ja siinä onkin oikeastaan kyse yksilön ja yhteiskunnan välisestä vuorovaikutussuhteesta. (Kuula 2000, 11.)

Koulutuksen avulla kasvatetaan tulevia kansalaisia ja koulutuksessa tavoiteltavaksi ihanteeksi onkin muodostunut yrittäjämäinen sekä itsestään vastuussa oleva kansalainen (Brunila, Hakala, Lahelma & Teittinen 2013, 21 - 22).

Sosialisatio voidaan jakaa primaariseen ja sekundaariseen malliin. Primaarimallin mukaan yksilö luo itse sosiaalisen todellisuutensa ja roolinsa ympärillään olevassa kontekstissa. Sekundaarisessa mallissa puolestaan yksilö mukautetaan ulkoa päin ympäristöön, eli hänet sosiaalistetaan. Koulussa sosiaalistaminen on perustunut pääasiassa teoreettiseen työskentelyyn ja käytännöllinen työ saattaa jäädä vähäiseksi. Tällöin käytännön töissä lahjakkaan oppilaan sosialisatioprosessi voi jäädä yksipuoliseksi. Koulun virallisena tavoitteena on tasa-arvoperiaatteen mukaisesti ottaa huomioon oppilaiden yksilöllisyys. Koulun käytännöissä olisi tärkeää huomioida se, miten kasvatusta tapahtuu, jotta sosialisatiosta tulisi sekä sisäistetty osa persoonallisuutta, että toimintatapa, jolla yksilö voi itse vaikuttaa omiin mahdollisuuksiinsa. (Kuula 2000, 11 - 12.)

Nyky-yhteiskunnassa koulunkäynti on omanlaisensa riitti, joka yksilön on käytävä läpi siirtyessään lapsuudesta aikuisuuteen ja yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Koulutuksella on osittain ristiriitaisia tehtäviä, kun sen on yhtäältä edistettävä tasa-arvoa ja toisaalta kasvatetaan lapsia ja nuoria yhteiskuntaan, jossa on sisäänrakennettuna esimerkiksi kulttuurista ja sosiaalista eriarvoisuutta. Koulutuksen tulee tukea lasten ja nuorten kasvua itsenäiseksi yksilöiksi, mutta toisaalta sopeuttaa heitä yhteiskuntaan liittyviin sääntöihin ja velvoitteisiin. (Metso 2004, 24.)

5.2 Motivaatio

Nuoret eivät ole samanarvoisessa asemassa tehdessään koulutusvalintoja, sillä vaihtoehtoja rajaavat erilaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja materiaaliset reunaehdot. Toisaalta koulutusvalinnoissa ilmenee myös se, mitä yksilö on oppinut arvostamaan ja mitä pitämään tavoittelemisen arvoisena. (Brunila, Hakala, Lahelma & Teittinen 2013, 108, 110.) Nuoren oma kiinnostus on eniten ohjannut peruskoulun jälkeistä koulun valintaa, sen jälkeen valinnoissa tulivat sattuma, perhe ja oppilaitoksen ominaisuudet. Oma kiinnostus johti nuoren monesti ammattikouluun, lukioon hakeutuessa oman kiinnostuksen lisäksi valintaan vaikuttivat koulun itsensä ja

perheen lisäksi ystäväpiiri sekä asuinpaikka. Motivaatio koulutukseen saattaa kuitenkin lopah-
taa, jos opinnot eivät vastaa odotuksia. (Helve 2002, 104 - 105.)

Koululla on merkittävä rooli nuorten elämässä, kun nuorella on edessään koulutuksen ja uran
valitseminen. Kouluissa on paljon nuoria innostavia asioita, kuten arvosanat, kaverit tai ta-
pahtumien keskellä oleminen. Toisaalta koulussa on myös nuoria lamaannuttavia asioita, esi-
merkiksi liian suurilta tuntuvat vaatimukset tai ympäristö, jossa nuori hukkuu massa-
an. Koulu on kohtauspaikka, jossa nuoret voivat keskenään vertailla tavoitteitaan ja suunnitelmiaan.
Tavoitteet ohjaavat nuorta käyttämään erilaisia oppimisstrategioita, jotka johtavat joko on-
nistumiseen tai epäonnistumiseen. Onnistumisen tai epäonnistumisen jälkeen nuori voi käyt-
tää erilaisia selitysmalleja ja niiden avulla muokata käsitystä omista kyvyistään tai niiden
puutteesta. Selitysmalleissa käsitellään ympäröivän maailman vaatimuksia, mahdollisuuksia ja
haasteita, ja useimmiten ne aiheuttavat jonkinlaisia tunteita: esimerkiksi iloa, pahaa oloa,
sääliä tai vahingoniloa. Onnistumisen tai epäonnistumisen aiheuttamat tunteet vaikuttavat
osaltaan siihen, kuinka nuori menettelee seuraavan tavoitteen saavuttamisessa. Tavoite on
asia, jonka yksilö haluaa oppia, ymmärtää, hallita tai välttää. (Malmberg & Little 2002, 127 -
129.)

Motivaatio auttaa vastaamaan kysymykseen, minkä takia yksilö asettaa itselleen tietynlaisia
tavoitteita. Motivaatio voidaan yhdistää ihmisen tarpeisiin: kun ympäristössä on jokin asia,
joka tyydyttäisi tietyn tarpeen, ihminen alkaa käyttäytyä motivoituneesti. Tarpeet voidaan
jakaa esimerkiksi saavuttamistarpeisiin sekä epäonnistumisen pelkoon. Saavuttamistarve il-
menee haluna saavuttaa tuloksia, oppia uutta ja kontrolloida ympäristöä, ja se ohjaa käyttäy-
tymistä tarpeiden tyydyttämisen suuntaan. Epäonnistumisen pelko puolestaan saa välttämään
epämiellyttäviä tunteita ja siihen kuuluu huonommuuden sekä poikkeavuuden peittäminen.
Pelko epäonnistumisesta vaikuttaa käyttäytymiseen yleensä siten, että asiat jätetään koko-
naan tekemättä. (Malmberg & Little 2002, 128.) Nuori saa asioita yleensä tehtyä silloin, kun
hän kokee yhteenkuuluvuutta ryhmän kanssa, kohtaamalla sopivan kokoisia haasteita ja siten
nostamalla osaamisen tasoa sekä pystyessään päättämään omista asioistaan ja ottamalla vas-
tuun omista päätöksistään (Määttä 2014).

Motivaatio voi olla sisäistä tai ulkoista. Sisäisesti motivoituneen tavoitteet ovat sellaisia, joita
hän itse haluaa. Sisäisesti motivoitunut osoittaa usein uteliaisuutta, spontaaniutta ja kiinnos-
tusta ilman ulkoisia palkkioita. Ulkoisesti motivoitunut puolestaan toimii sen perusteella, mitä
muut haluavat. Ulkoisesti motivoituneelle palkkiot, suosio, hyväksyntä ja rangaistuksen vält-
täminen ovat tärkeitä. Koulutehtävien tekoon liittyvässä tutkimuksessa on huomattu, että
ulkoisesti motivoituneet oppilaat tarvitsivat enemmän opettajan huomiota ja he selittivät
koulumenestystään sattumalla tai onnella. Sisäisesti motivoituneiden oppilaiden puolestaan
huomattiin olevan pätevämpiä, tarmokkaampia eivätkä he tarvinneet opettajan tukea niin

paljon. Opettajien ja vanhempien antaman tuen on osoitettu osaltaan ehkäisevän koulunkäynnin keskeyttämistä. Vanhempien osallistuminen koulunkäyntiin myös parantaa lapsen koulumenestystä ja uskoa omaan kykyihinsä. (Malmberg & Little 2002, 129 - 131.)

Yleinen taloustilanne on ajanut nuoret epävarmuuden tilaan. Koulutuksessa ollessaankin he ovat tietoisia mahdollisesta työttömyydestä; koulutuksen palkkiona on kenties työttömyys, joten kouluttautuminen ei välttämättä motivoi nuorta. Koulusta suoraan työttömiksi jäävillä nuorilla on suuri riski syrjäytyä, sillä he passivoituvat ja alkavat vieroksua työtä. Pitkäaikais-työttömyys puolestaan lisää syrjäytymisriskiä, ja samaan aikaan työttömien nuorten on havaittu olevan koulu- ja koulutuskielteisiä. (Kuula 2000, 43.) Vuonna 2011 ammattiopinnot olivat kesken kolmen vuoden jälkeen 38 % opiskelijoista, viiden vuoden jälkeen opinnot olivat kesken 28 % opiskelijoista. Opiskelutaidoilla on merkitystä keskeytyksiin: lapsella, jolla on lukemisen vaikeuksia ja joka menestyy heikosti peruskoulussa, on viisinkertainen riski keskeyttää toisen asteen opintonsa. (Määttä 2014.)

5.3 Opiskelukyky

Opiskelukyky voidaan määritellä opiskelijan terveyden ja voimavarojen, opiskelutaitojen, opiskeluyhteisön sekä opiskeluympäristön muodostamaksi kokonaisuudeksi, johon vaikuttavat myös opetus ja oppimisprosessi. Opiskelukykyä voidaan näin ollen ajatella opiskelijan ja opiskelun vuorovaikutuksesta syntyvänä kokonaisuutena. Taustalla vaikuttavat lisäksi yleiset sosioekonomiset, kulttuuriset ja ympäristön olosuhteet. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 22, 43.)

Opiskelukyvyn voidaan nähdä olevan opiskelijan työkykyä, johon vaikuttaa ensinnä opiskelija itse. Hänen terveyteensä ja voimavaroihinsa liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi persoonallisuus, itsetuntemus, elämäntilanne, sosiaaliset suhteet ja terveydentila. Voimavaroja vahvistavat turvattu taloudellinen tilanne sekä optimistinen elämänsen. Opiskelukyvyn vaikuttaa myös opiskelijan opiskelutaidot, joita ovat esimerkiksi opiskelutekniikka, oppimistyylit ja -tavat sekä ongelmanratkaisukyvyt. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 42.) Oppiminen on tuloksellista silloin, kun opiskelija itse määrittelee omat päämääränsä ja tavoitteensa. Hyvä oppija kykenee suunnittelemaan, hallitsemaan ja arvioimaan toimintaansa sekä tuntee oman oppimistyylinsä ja tiedonkäsittelytapansa. (Laine, Salervo, Siven & Välimäki 2012, 9.)

Puutteelliset opiskelutaidot saattavat puolestaan aiheuttaa esimerkiksi sen, että tulokset eivät vastaa tehtyä työmäärää tai että työmäärä tuntuu jatkuvasti liian suurelta. Tämänlainen tilanne puolestaan syö opiskelumotivaatiota. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 42.) Oppimisvaikeuksien on havaittu vaikuttavan motivaatioon jo ensimmäisestä luokasta alkaen. Oppimisvaikeudet vähentävät halua harjoitella, mikä puolestaan lisää oppimisvaikeuksien vaiku-

tusta heikkoon motivaatioon. Erityiset oppimisvaikeudet ovat helpommin tuettavissa kuin laaja-alaisten oppimisvaikeudet. (Määttä 2014.)

Opetus- ja ohjaustoiminnalla sekä oppimisympäristöllä on myös oma osansa opiskelukyvyn rakentumisessa. Pätevään opetus- ja ohjaustoimintaan kuuluvat esimerkiksi riittävä yhteydenpito opiskelijan ja opettajan välillä, palautteen anto ja arviointi sekä tuutorointi. Opiskeluympäristö pitää sisällään niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisenkin ympäristön. Fyysinen opiskeluympäristö pitää sisällään muun muassa fyysiset opiskeluolosuhteet, psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö taas henkilökunnan ja opiskelijoiden välisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen ja opiskeluilmapiirin. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 43.)

Opiskelukykyä tulisikin tarkastella kokonaisuutena eikä pelkästään yksittäisen ulottuvuuden kautta. Opiskelukykyä voidaan edistää vaikuttamalla kaikkiin osa-alueisiin ja niissä tunnistettaviin tekijöihin; esimerkiksi jos opiskelijan omat voimavarat ovat tilapäisesti alentuneet, voidaan opiskelutaitojen, opetuksen ja opiskeluyhteisön avulla kompensoida tilannetta. Viime kädessä opiskelukyky mittautuu sen mukaan, miten yksilö kokee nämä eri osa-alueet ja mahdollisuutensa vaikuttaa niihin omalta osaltaan. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 43.)

5.4 Työelämään siirtyminen

Työelämään siirtyminen on suuri osa nuoren elämää, sillä länsimaissa yksilöiden elämäntilannetta jäsennetään pitkälti ansiotyön ympärille. Ansiotyö on paitsi keskeinen osa kunkin elämäntilannetta myös hyvinvointimme vaikuttava tekijä. Työ määrittää identiteettiä, mahdollistaa taloudellisen toimeentulon ja vaikuttaa lisäksi perheeseen sekä vapaa-ajan viettoon. Työelämään siirtymisen on kuitenkin havaittu olevan aiempaa epävarmempaa ja tapahtuvan ajallisesti pitemmällä välillä. Työelämän muutoksiin lukeutuu vakituisten työpaikkojen vähentyminen ja muuttuminen määräaikaisiksi sekä tilapäisiksi projekteiksi ja pätkätoiksi. (Jokisaari 2002, 68 - 69.)

Yhteiskunnan taholta nuoriin kohdistuu yhä enemmän paineita aikaistaa ja nopeuttaa siirtymiä koulutukseen ja työelämään, jotta Suomen kilpailukyky globaalissa taloudessa säilyisi jatkossakin (Aapola 2014, 257). Nuorten siirtymät koulutukseen ja työelämään ovat kuitenkin pitkittyneet. Aikuisuuteen siirtymiseen liittyvien askeleiden ottaminen on hankalampaa niille nuorille, joilla on vähemmän taloudellisia resursseja, koulutusta ja tukea perheiltään verrattuna ikätovereihinsä. (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 131 - 132.) Samaan aikaan on kasvanut huoli sosiaalisesti syrjäytyneistä nuorista, joiden on haastavaa löytää itselleen sopivaa opiskelu- ja työpaikkaa (Aapola 2014, 257). Syrjäytyminen on prosessi, johon vaikuttavia riskitekijöitä ovat esimerkiksi vanhemmuuden puute, irrallisuus koulukulttuurista, putoaminen koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle sekä elämänhallinnan ongelmat. Syrjäytyminen ilmenee

elämänvalintoja kaventavana ulkopuolisuutena yhteiskunnan valtavirrasta, instituutioista sekä ihmissuhteista. Nuoret itse kokevat yksinäisyyden liittyvän syrjäytymiseen. (Ikäheimo 2015, 9.)

Nuorten työntekijöiden kohdalla on havaittu olevan enemmän työttömyyttä ja alityöllisyyttä, eli työtehtävät eivät vastaa työntekijän koulutusta tai taitoja. Työelämään kiinnittyneiden ja siitä syrjäytyneiden ryhmien rinnalle on myös muovautunut kolmas ryhmä, johon kuuluvat henkilöt ajahtuvat melko pysyvästi ansiotyön ja työttömyyden välillä. Monilla nuorilla ei olekaan täten yhtä siirtymää koulusta työelämään vaan erilaisia polkuja voi muodostua koulutuksen, työsuhteiden ja työttömyyden välillä. Työelämään sijoittumista on selitetty sekä yksilökeskeisillä että kontekstuaalisilla tekijöillä. Yksilökeskeisissä selityksissä ajatellaan, että onnistuneeseen työelämään tarvittavat tekijät ovat yksilön ominaisuuksia tai hänen omassa hallinnassaan olevia resursseja. Ominaisuuksia voi olla esimerkiksi yksilön kyvyt ja persoonallisuus, resursseja taas esimerkiksi koulutus. Tämän ajattelutavan mukaan työelämään sijoittumisen ja siellä menestymisen ratkaisee yksilö kyvyillään ja ansioillaan. Kontekstuaalisen selitysmallin mukaan puolestaan yksilön omien ominaisuuksien merkitys työelämään siirtymisessä on melkein vähentynyt ja esimerkiksi perhetausta ja sosiaaliset verkostot muodostuvat merkittäviksi tekijöiksi koulutuksellisessa ja ammatillisessa sijoittumisessa. (Jokisaari 2002, 69 - 70.)

Nuoret itse kokevat työllistymisen haasteiksi muun muassa työkokemuksen vähäisyyden, työnantajien haluttomuuden palkata nuoria työntekijöitä sekä oman alan työpaikkojen vähäisyyden. Työttömyyteen vaikuttaa myös aktiivisen työnhaun puute, haluttomuus tehdä ei-mielekästä työtä ja kesken jääneet opinnot. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 37.) Työelämän ulkopuolelle jääminen voi aiheuttaa esimerkiksi ahdistusta, turvattomuutta, pelon, epäonnistumisen tai häpeän tunnetta. Työttömyys voi myös aiheuttaa kokemuksen oman elämän hallitsemattomuudesta. (Työttömyys voi aiheuttaa epävarmuutta elämään 2017.)

6 Koulutuspolut ja nuorten suhtautuminen opiskeluun

Siirtymät koulutuksesta toiseen tai koulusta työelämään ovat osa aikuistumista ja tuovat monesti mukanaan uuden elämänvaiheen. Osa nuorista muuttaa pois kotoa ja ottaa niin sosiaalista kuin taloudellistakin etäisyyttä perheeseensä. Samalla nuori ottaa vastuuta omasta elämästään, vaikka etäisyyden ottaminen ei tarkoita täydellistä erottautumista perheestä. Nuorten valinnat voivat olla vahvasti sidoksissa heidän sosiaaliseen taustaansa ja materiaaliset elämänehdot voivat vaikuttaa hyvinkin konkreettisesti päätöksiin. (Tolonen 2014, 35.)

Toisen asteen koulutukseen jatkaa yli 90 % nuorista heti peruskoulun jälkeen. Tytöistä jopa 60 % valitsee lukion ja 32 % ammattikoulun, kun taas pojista 42 % jatkaa lukioon ja 49 % ammat-

tikouluun. Keskiluokkaisista, koulutetuista perheistä tulevat hakevat todennäköisemmin luki-oon kuin ne nuoret, jotka tulevat työväenluokkaan tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvista perheistä. Tässä on nähtävissä myös kulttuurinen oletus, että koulutetuista perheistä tulevat ja hyviä arvosanoja saavat nuoret valitsevat lukion. (Brunila, Kurki, Lahelma, Lehtonen, Mietola & Palmu 2011, 311, 313, 316.)

Koulutuspolut voidaan karkeasti jakaa korkeakoulutukseen tähtäävään akateemiseen reittiin ja ammatillisen koulutuksen tai työssäoppimisen reittiin. Akateemiseen reittiin kuuluu esimerkiksi lukion käyminen, ammatilliseen tai työssäoppimisen reittiin taas käytännön taitoihin suuntautuminen. Koulutusreittejä ei voi kuitenkaan täysin erottaa toisistaan, sillä ammatillinen koulutus antaa nykyään mahdollisuuden jatkaa myöhemmin akateemisiin opintoihin ja lukion sekä ammatilliset opinnot yhdistävä yhdistelmä tutkinto on myös mahdollinen koulutusvalinta. (Aapola 2014, 260.)

Koulutuspolku ei kuitenkaan aina ole suora tie koulutuksesta työhön. Koulutusaika on pidentynyt, mutta samalla kouluttautumisesta on tullut katkonaisempaa. (Komonen 2001, 247.) Koulutusurilla haasteellisimpia kohtia ovat siirtymä peruskoulusta toisen asteen oppilaitokseen ja ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeinen siirtyminen työelämään (Ristolainen, Varjonen & Vuori 2013, 39). Opintojen keskeyttäminen on lisääntynyt 1970-luvulta alkaen, ja se koskee erityisesti ammattikoulutuksen eri aloja. Keskeyttäminen on yleisintä opintojen alkuvaiheessa. Opintojen keskeyttäminen on kuitenkin melko leimaavaa, ja kertoo vain yksilön sen hetkestä tilanteesta; koulun näkökulmasta keskeyttäjä voikin olla yksilön näkökulmasta vain koulupaikan vaihtaja. Valtaosa opintonsa keskeyttäneistä palaa kouluun. Suomessa onkin otettu käyttöön termi koulupudokas, jolla pyritään tekemään eroa hetkellisen väliinpuotoamisen ja pysyväisluonteisen syrjäytymisen välillä. (Komonen 2001, 247 - 249.)

Koulupudokkuuteen johtavia syitä on selvitetty haastatteluin. Yhden selkeämmin erottuvan ryhmän muodostavat pojat, joiden keskeyttäminen selittyy ”koulu ei vaan kiinnostunut päätäkäään”- tyyillisillä seikoilla. Ongelmat ovat koulujärjestelmän sisällä, koulu ei ole pystynyt tarjoamaan näille pojille heidän kokemusmaailmansa kannalta validia tietoa. Toisella ryhmällä merkittävimmät syyt liittyvät enemmänkin elämänhallintaan ja ihmissuhteisiin, jotka sitten heijastuvat koulutyöhön. Osaltaan koulupudokkuuteen saattaa vaikuttaa myös haasteet hahmottaa omaa tulevaisuuttaan ja työtään. Ammattien tai ammatillisen koulutuksen todellisuutta ei välttämättä osata mieltää, jolloin esimerkiksi tunne soveltumattomuudesta alalle vaikuttaa koulussa suoriutumista. Nuoret ovat kokeneet, että ovat liian nuoria päättämään tulevaisuudestaan peruskoulun yhdeksännellä luokalla. Peruskoulun oppilaanohjauksesta koettiin olevan vain vähän apua ammatillisessa etsinnässä. Oppilaanohjaus tuntui painottuvan koulutukseen sijoittumiseen, eikä niinkään ammatillisten toiveiden selkiytymiseen. (Komonen 2001, 256 - 262.)

Huonot kokemukset peruskoulun toimintatavasta, opettajilta ja oppilashuollon henkilökunnalta saadun tuen vähäisyys, kiusatuksi tuleminen, opiskelumotivaation puute, vanhempien, ystävien sekä harrastustoiminnan tuen vähäisyys ja nuoren koulutustoiveiden ja yksilöllisten oppimistarpeiden kohtaamattomuus ovat myös nousseet syiksi opintien katkeamiseen peruskoulun jälkeen. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 32.)

7 Kouluttautumiseen tarvittava tuki

Haaveilla on oma osansa nuorten koulutusvalinnoissa, mutta toisaalta esimerkiksi perheen yhteiskunnallisella asemalla ja asuinpaikkakunnalla voi olla merkitystä nuorten elämässä. Vaikka nuori onkin oman elämänsä enemmän tai vähemmän määrätietoinen toimija, on perheellä kulttuurisine, taloudellisine ja sosiaalisine pääomineen usein isokin vaikutus nuorten koulutusmahdollisuuksiin ja haaveisiin. Vanhempien koulutustaso näyttää ainakin suuntaantavasti periytyvän heidän lapsilleen. Lisäksi paikalliset koulutusmahdollisuudet ja työllisyysnäkökulmat vaikuttavat nuorten valintoihin. Sosiaalisen ja emotionaalisen tuen lisäksi nuori voi saada kotoa osakseen myös paineita ja vaatimuksia. Vanhempien kouluttautumisasteen, taloudellisen sekä emotionaalisen tuen ohella merkittävää näyttäisi olevan myös se, miten nuoria on tuettu ja minkälaisia vaatimuksia heille on asetettu suhteessa koulutukseen. (Tolonen 2014, 59 - 61.)

Haastattelututkimuksessa on todettu, että tukea koulunkäynnille tarjoavat keski- tai työväenluokkainen perhetausta, jossa vanhemmat osoittavat kiinnostusta lapsen opiskelua kohtaan ja pitkäkin koulutus on tavoittelemisen arvoinen. (Komonen 2001, 251 - 255.) Vanhemmat ovat melko usein myös taloudellisen tuen haun lähde toimeentulotuen ohella (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 37 - 40). Nuorten vanhemmiltaan ja sukulaisiltaan saama taloudellinen tuki on merkittävää tilanteissa, joissa vaikkapa nuorten opiskelu ja epävarmat työurat luovat taloudellisia haasteita. Itsenäisesti asuvat lapset saivat sitä todennäköisemmin epävirallista taloudellista apua vanhemmiltaan mitä nuoremmasta ikäryhmästä oli kyse. (Yksinäisyys ja talousongelmat nuorten arjen ongelmana Helsingissä 2016.)

Vanhemmat opettavat esimerkillään nuorelle taloustaitoja, ja taloudellisen käyttäytymisen malli saadaankin usein kotoa. Nuoret ovat usein eriarvoisessa asemassa siinä, minkälaisia valmiuksia ja tukea he kotoa saavat oman talouden hoitoon. Hyvin toimeentulevien vanhempien lapset esimerkiksi keskustelevat taloudesta ja rahankäytöstä vanhempiensa kanssa useammin kuin heikommin toimeentulevien lapset. Mikäli vanhemmilla ei ole riittävästi valmiuksia tai tietämystä opastaa nuoria talousasioissa, on myös nuorilla riski joutua taloudellisiin vaikeuksiin. (Taloudellisen sosiaalistumisen perustan muodostaa perhe 2014.) Tilastokeskuksen mukaan nuoret tarvitsevat käytännön taloustaitoja itsenäistymisensä tukena. Käytännön talous-

taitoja ovat esimerkiksi päivittäisten raha-asioiden hoitaminen, elämisen kustannusten hahmottaminen, tavoitteellinen säästäminen, yllättäviin menoihin varautuminen, informaation etsiminen ja vertailu luotoissa sekä säästämis- ja sijoitustuotteissa ja taito hakea tukea ja neuvoa talousongelmissa. (Nuoret tarvitsevat käytännön taloustaitoja 2014.)

Sosiaalisen tuen tarvetta nuorille aiheuttaa esimerkiksi huolet työttömyydestä, taloudellisesta selviytymisestä, yksinäisyydestä, ihmissuhdeongelmista tai erilaisista riippuvuuksista. Sosiaalinen tuki rakentuu monista eri lähteistä, mutta epävirallisen tuen merkitys näyttää olevan suuri nuoren elämässä. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 37 - 40.) Yksilön sosiaalinen pääoma koostuukin potentiaalisesta ja todellisista sosiaalisista suhteista (Tolonen 2014, 40). Useimmiten nuoret hakevat tukea läheisverkostoltaan, johon voivat perheen lisäksi kuulua myös ystävät ja mahdollinen elämäkumppani. Epävirallinen sosiaalinen tuki toimii vastavuoroisesti. Yleisin virallisen tuen lähde nuorille näyttävät olevan Kela sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Parhaassa tilanteessa olevat nuoret pystyvät hyödyntämään sekä epävirallista että virallista sosiaalisen tuen verkostoa, mutta heikommassa asemassa olevien tuki rakentuu lähestulkoon pelkästään virallisen palvelujärjestelmän varaan. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 37 - 40.)

Läheisverkoston tuki koetaan nuorten keskuudessa suureksi ja merkitykselliseksi, mutta läheiset otetaan harvoin mukaan virallisen palvelujärjestelmän toimintaan nuoren auttamiseksi. Virallisen palvelujärjestelmän haasteena on sen sektorimainen toimintatapa; valtaosa nuorista tarvitsee kokonaisvaltaista auttamista vaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi ja niiden seurausten korjaamiseksi. Pääasiassa virallista palvelujärjestelmää tukenaan käyttävien nuorten riippuvuus järjestelmästä voi lisääntyä, kun tuen tarve pilkotaan eri osioihin ja ratkaisuja tuotetaan osiin kokonaisuuden sijasta. (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 10 - 12.)

8 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jossa hyvinkäläiset nuoret muodostavat perusjoukon ja HRAKSin asiakkaana olevat nuoret otoksen. Kyselylomakkeen laatimisesta vastasi hankeorganisaatio. Aineisto kerättiin käsin kirjoitettavin kyselylomakkein, jotka on standardoitu. Kyselyyn päädyttiin, koska tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon vastauksia ja toisaalta mahdollistaa anonyymi vastaaminen.

Hyvällä tutkimuslomakkeella on useita tunnusmerkkejä. Se on selkeästi tehty, siisti ja houkuttelee vastaajaa syventymään lomakkeeseen tarkemmin. Ohjeet siitä, kuinka kyselyyn tulee vastata, ovat ytimekkäät ja yksiselitteiset eivätkä jätä tulkinnanvaraa. Jokaisessa lomakkeen kysymyksessä tulee kysyä vain yhtä asiaa kerrallaan. Kokonaisuuksien käyttö lomakkeessa on suotavaa, jolloin samaan aihealueeseen liittyvät kysymykset on järjestetty selkeiksi kokonai-

suuksiksi. Alkuun tulee sijoittaa helppoja kontrollikysymyksiä, jotka houkuttelevat vastaamaan ja varmistavat vastausten luotettavuutta. Lomakkeen pituuteen tulee kiinnittää huomiota. Liian pitkä lomake ei houkuttele vastaamaan, mutta liian lyhyellä lomakkeella tuskin saadaan selville kaikkea tarpeellista. Jokaisen kysymyksen kohdalla tulee harkita tarkkaan, tarvitaanko kysymystä todella. Hyvä lomake herättää vastaajassa tunteen, että hänen vastauksellaan on merkitystä. (Heikkilä 2014, 47.)

Tehtäessä kyselyä ei vastaamiseen käytettävän ajan tulisi ylittää 15-20 minuuttia, koska sitä pidemmät lomakkeet houkuttelevat vastaamatta jättämiseen. Vastaajajoukolla vain erittäin harvoin on yhtä paljon tietoa tutkittavasta asiasta kuin tutkijalla, mikä on syytä muistaa kysymyksiä suunniteltaessa. Tämä tulee huomioida helposti ymmärrettävinä ja yksiselitteisinä kysymyksinä. Jotta kyselyn tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia, tulee vastaajien ymmärtää kysymykset mahdollisimman samalla tavalla. Asioita tulisi kysyä mahdollisimman tarkasti, koska analyysivaiheessa ikään kuin turhat yksityiskohdat voi karsia pois, mutta mikäli vastaukset ovat hyvin karkeajakoisesti kerättyjä, niitä on mahdotonta jälkikäteen tarkentaa. (Kyselylomakkeen laatiminen 2010.)

Kyselyn avulla pyrittiin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini, jotka olivat:

1. Millaisia nuorten opiskelijoiden näkemykset tuen tarpeesta omalle opiskelulle ja työllistymiselleen ovat?
2. Millä tavalla nuoret näkevät koulutuspolkujen linjoja eri organisaatioiden välillä?

Lomakkeet käsiteltiin luottamuksellisesti eikä niitä annettu ulkopuolisten käyttöön. Analyysin ja tulosten auki kirjoituksen jälkeen lomakkeet tuhoetaan.

8.1 Aineiston kerääminen

Tutkimukseen tarvittavat tiedot voidaan hankkia erilaisista muiden keräämistä tilastoista, rekistereistä tai tietokannoista tai keräämällä tiedot itse. Tässä opinnäytetyössä käytetään aineistonkeruumenetelmänä kyselytutkimusta, joka on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Survey-tutkimukseksi nimitetään suunnitelmallista kysely- tai haastattelututkimusta. Tiedonkeruumenetelmänä se on tehokas ja taloudellinen tapa silloin, kun tutkittavia on paljon. (Heikkilä 2014, 16 - 17.) Tutkimusstrategiana survey-tutkimus sisältää runsaasti erilaisia ongelmanasettelun mahdollisuuksia ja sitä voidaan toteuttaa erilaisten analyysimenetelmien avulla. Lähtökohtana on tiettyjen ilmiöiden, ominaisuuksien tai tapahtumien yleisyyden, esiintymisen, vuorovaikutuksen tai jakautumisen selvittäminen. Tulokset pyritään yleistämään otoksesta koko perusjoukkoon. (Survey 2015.)

Opinnäytetyön aineisto kerättiin HRAKSiin Nasta-talolla kahdessa erässä. Nasta-talolla järjestettiin 29.8.2016 ja 9.11.2016 infotilaisuudet, joissa käsiteltiin yleisesti ammattikorkeakoulussa opiskelemista sekä Laureassa opiskelemista. Tilaisuuksissa esiteltiin muun muassa Laurean tarjoamia koulutusvaihtoehtoja. Sosiaalialan lehtori Sari Heikkinen oli paikalla 29.8.2016 ja 9.11.2016 tilaisuudessa oli läsnä hoitotyön lehtori Sanna Pirinen. Lehtorit vastasivat kyselyn toteuttamisesta ja saatujen vastausten keräämisestä. Vastauksia saatiin yhteensä 20 kappaletta. Kaikki paikalla olleet nuoret vastasivat kyselyyn. (Heikkinen 2017, Pirinen 2017.)

8.2 Analysointi

Kyselylomakkeita analysoitiin SPSS Statistics 23 -ohjelmalla sekä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on tekstin sisällön kuvailua. Käytettävää aineistoa tarkastellaan eritellen, eroja ja yhtäläisyyksiä etsien sekä tiivistäen. Analyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset laajempaan kontekstiin ja aiheeseen liittyviin muihin tutkimustuloksiin. (Sisällönanalyysi 2017.) Kerätty tietoa aineisto tiivistetään siten, että voidaan tarkastella tutkittavien ilmiöiden merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Sisällönanalyysillä voidaan analysoida niin kirjoitettua kuin suullistakin kommunikaatiota. (Tiedon analysointi 2017.)

Sisällönanalyysin avulla hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan selkeää ja yhtenäistä informaatiota, jotta tulkinta ja johtopäätösten teko ovat mahdollisia (Tiedon analysointi 2017). Aineisto pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja järjestetään uudelleen uudelleenkokonaisuudeksi (Sisällönanalyysi 2017). Analyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriasidonnaisesti. Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä aineiston analysointi ei suoraan perustu teoriaan mutta kytkökset ovat havaittavissa; aineistosta tehdyille löydöksille etsitään teoriasta selityksiä ja vahvistusta tulkintojen tueksi. (Aineisto- ja teorialähtöisyys 2017.) Tässä opinnäytetyössä aineistoa on analysoitu teoriasidonnaisesti.

Opinnäytetyöhön liittyvä kysely sisälsi sekä laadullisia että määrällisiä kysymyksiä. Määrällisten kysymysten vastaukset analysoitiin SPSS-ohjelmalla. Laadullisten kysymysten vastaukset koottiin ensin kunkin kysymyksen kohdalta yhdeksi kokonaisuudeksi, ja sitten analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Vastauksia ryhmiteltiin myös sen mukaan, miten ne vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

9 Tulokset

Laadulliset kysymykset käsitelivät vastaajan mielikuvia ammattikorkeakoulussa ja ammattikoulussa opiskelusta, millaista työtä vastaaja toivoisi tekevänsä tulevaisuudessa, millaiset

asiat vaikuttavat vastaajan opiskelupäätöksiin, millaista tukea vastaaja tarvitsee ja saa omalle opiskelulle sekä mahdollisia syitä alhaiselle motivaatiolle. Määrällisissä kysymyksissä vastaajan tuli arvioida asteikolla 1 - 5 omia tietojaan koulutusmahdollisuuksistaan, omia opiskelutaitojaan ja motivaatiotaan, lähiverkoston antamaa tukea opiskelulle sekä ajankäyttöön, talouteen tai omaan terveyteen liittyvien asioiden vaikutusta opiskelupäätöksiin.

Opinnäytetyössä käytetty kolmesivuinen kyselylomake (Liite 1) on laadittu selkeäksi. Ohjeet vastaamiseen ovat ytimekkäitä ja yksiselitteisiä. Kysymyksissä kysytään yhtä asiaa kerrallaan, ja määrälliset ja laadulliset kysymykset etenevät loogisesti pareittain; määrällisten kysymysten jälkeen kysytään lisätietoja tai perusteluja annetulle vastaukselle. Kysymykset on ryhmitelty kokonaisuuksiksi teemoittain: oppilaitoksiin liittyvät kysymykset, omat opiskelutoiveet ja mahdollisuudet, opiskeluun vaikuttavat henkilökohtaiset tekijät sekä opiskelutaidot, tuen tarve ja motivaatio. Kyselystä on jäänyt puuttumaan taustatietoja kartoittavat kysymykset kuten sukupuoli ja ikä.

9.1 Laadullisten kysymysten tulokset

Laadullisiin kysymyksiin vastattiin useimmiten lyhyesti, vaikka vastaus antoikin tietoa vastaajan ajatuksista. Monet vastauksista olivat yhden tai muutaman sanan mittaisia lauseita, osa vastauksista oli pidempiä ja lauseita oli useampia. Vastauksille varattu tila tosin saattoi ohjata vastaamaan lyhyesti. Moni vastauksista oli aloitettu pienellä alkukirjaimella ja vastauksissa esiintyi joitakin kirjoitusvirheitä. Kaikkien laadullisten kysymysten kohdalla oli myös vaihteleva määrä täysin tyhjäksi jätettyjä kohtia, kun joissakin kysymyksissä tyhjiä vastauksia oli vain muutama. Sen sijaan kysyttäessä lisätietoja ajankäytöllisten asioiden vaikutuksista opiskelupäätöksiin lisätietoja antoi vain yksi vastaaja kahdestakymmenestä, eli tyhjiä vastauksia tähän kysymykseen oli 19.

Vastaajien mielikuvat ammattikorkeakoulussa opiskelusta ovat moninaisia. Vastaajista 15% kokee sisäänpääsyn ammattikorkeakouluun vaikeaksi. Opiskelu ammattikorkeakoulussa nähdään turhana tai se ei kiinnosta kahta vastaajaa, yksi vastaajista kokee opiskelun olevan liian vaikeaa hänelle. Toisaalta yksi vastaaja kokee sisäänpääsyn jälkeen lopun olevan helppoa. Ystävien kertomuksilla omista opiskeluistaan on myös vaikutuksensa vastaajien mielikuvissa; erään vastaajan mukaan hänellä on melko negatiivinen kuva ammattikorkeakoulussa opiskelemisesta ja opettajista siellä, koska hän on kuullut tarinoita kavereiltaan. Vastaaja on ihmetellyt, mitä siellä ammattikorkeakoulussa oikein tehdään. Opiskelun ajatellaan sisältävän muun muassa projekteja ja tunteilla pönttämistä, mutta vain murto-osan asioista olevan tärkeitä tulevan työn kannalta. Ammattikorkeakoulussa opiskelun ajatellaankin sisältävän paljon projekteja ja ryhmätöitä, sekä olevan käytännönläheistä ja vapaamuotoista. Aikataulut saattavat kuitenkin ahdistaa ja opiskeluissa on paljon sisäistettävää. Ammattikorkeakoulu-

opintojen ajatellaan syventyvän paremmin opiskeltavaan alaan, vaikka jossain määrin ammatikorkeakoulun ajatellaan sijoittuvan ammattikoulun ja yliopiston väliin.

”kieltämättä ehkä hiukan negatiivinen, välillä tuntuu, kun katson kavereiden opiskelua AMK:ssa verraten yliopistoon että mitä ihmettä ne siellä amk:ssa tekee? Myös opetuksen laatu ei ole aina vakuuttanut, tuntuu välillä vähän ’tehdään nyt vaan näön vuoksi’ meiningiltä, tekohengitykseltä. Tämä kaikki siis tosin kavereiden kertomana, ei ole omaa kokemusta”

Ammattikoulussa opiskelu koetaan tarpeelliseksi, sillä se on pohja mahdolliseen tulevaisuuden ammattiin tai suoraan töihin. Eräälle vastaajista ammattikoulussa opiskelemisesta on jäänyt positiivinen muisto, kun taas toisen mukaan ammattikouluissa on angstista porukkaa eikä siellä tarvitse tehdä mitään. Ammattikoulussa opiskelua kuvataan myös sekavaksi sokkelossa olemiseksi. Opiskelijan ajatellaan sisältävän käytännön asioita ja töitä sekä helppoa teoriaa, mutta viidesosa vastaajista kokee tason vaihtelevan liikaa koulujen, alan tai opettajien välillä. Ammattikoulua kuvaillaan huonoksi paikaksi oppia yhtään mitään; mitään oppiainetta ei opi kunnolla vaan ovia raotellaan vähän ja oletetaan sen riittävän jatkoon, oli jatko sitten opiskelu- tai työpaikka. Ammattikoulussa opiskelusta katsotaan olevan noin 10 % tärkeää asiaa tulevan ammatin kannalta, vaikka se toisaalta koetaan vähemmän turhaksi kuin ammatikorkeakoulussa opiskelu.

”Ihan hyvä. Riippuu paljon alasta ja opettajista”

Kysyttäessä millaista työtä nuori mieluiten tekisi tulevaisuudessa, luovuus esiintyi neljän vastaajan vastauksissa. Tarkempaa työn sisältöä näissä vastauksissa ei ollut, mutta vastaajat kuvailivat unelmatyötään esimerkiksi sellaiseksi missä voi toteuttaa itseään. Selkeän ammatin antoi vastaukseksi kaksi vastaajaa, selkeitä ammattialoja oli 7 vastaajan vastauksissa. Tällaisia ammattialoja olivat kosmetiikkaan liittyvä työ, rakennus- tai kuljetustyö, tutkimus- tai media-alan työ tai esittävään taiteeseen liittyvä työ.

”Työtä jonka tekemisestä nautin sekä kokisin että teen jotain oikeasti merkityksellistä. En välitä niin palkasta, kunhan tulee toimeen. Omatoiminen yrittäjyyskin kiinnostaa.”

”Jotain konkreettista, humanitaarista ja suhteellisen monipuolista, eikä se luovuskaan haittaisi”

Kysyttäessä millaisia taloudellisia haasteita vastaajilla on tällä hetkellä, 6 vastaajaa kuvailee suoraan rahan riittämättömyyttä. Vastaajat kokevat, että rahat eivät riittäisi elämiseen, jos

he lähtisivät opiskelemaan. Raha esiintyy näiden kuuden vastauksen lisäksi vielä kahdessa vastauksessa. Taloudellisiin haasteisiin liittyy myös vastaajien tai puolison työttömyys tai se, ettei heillä ole mahdollista työskennellä juuri nyt omien tulojen saamiseksi. Työkyky voi olla heikko tai oman terveyden hoitamiseen menee paljon rahaa, jolloin taloudellisilla seikoilla on merkitystä opiskelupäätöksen suhteen. Yhdellä vastaajista on suuri opintolaina jo entuudestaan, mikä estää uuden opiskelun aloittamista. Eräs vastaajista puolestaan toteaa, että hänen ei ole mahdollista saada opintolainaa, jonka vuoksi taloudelliset seikat vaikuttavat hänen opiskelupäätökseensä.

”työmarkkinatuella vielä jotenkin pärjää mutta opintotuella ei oikein elillä. olisi pakko ottaa lainaa.”

Vastaajista 9 ilmoittaa opiskelupäätökseensä vaikuttavan mielenterveyden häiriön, 2 keskittymishäiriön ja 2 jonkin fyysisen ongelman. Fyysisen ongelman ilmoittaneista toisella on vastauksessaan lisäksi lueteltu mielenterveysongelma. Osa vastaajista ei ole tarkemmin määritellyt mielenterveyden häiriötä, neljä vastaajaa kertoo masennuksen vaikuttavan omiin päätöksiinsä. Fyysisinä haasteina mainitaan muun muassa ongelmat selän, olkapään, polvien tai jalan kanssa. Eräs vastaaja on joutunut keskeyttämään aiemmat opintonsa terveydellisten syiden takia.

”mielenterveys, pitäisi hoitaa omat asiat ensin ja sitten vasta mieltä opiskelua”

”AD/HD, masentuneisuus, sosiaalinen ahdistus”

Nuorten alhaiseen motivaatioon on monia syitä, oma jaksaminen nousee esille neljän vastaajan vastauksissa. Kahdella alhaiseen motivaatioon on heidän mukaansa syynä masentuneisuus. Epätietoisuus tulevasta ja itselle sopivasta alasta voivat myös aiheuttaa motivaation puutetta. Eräs vastaajista kuvailee, kuinka motivaation taso riippuu aivan täysin alasta, jos joku ala kiinnostaa niin motivaatio on suuri mutta jos ala ei kiinnosta, hän ei edes hae kouluun. Opiskelun tuet ja yksilöllisen opetuksen riittämättömyys ovat myös alhaista motivaatiota selittäviä tekijöitä.

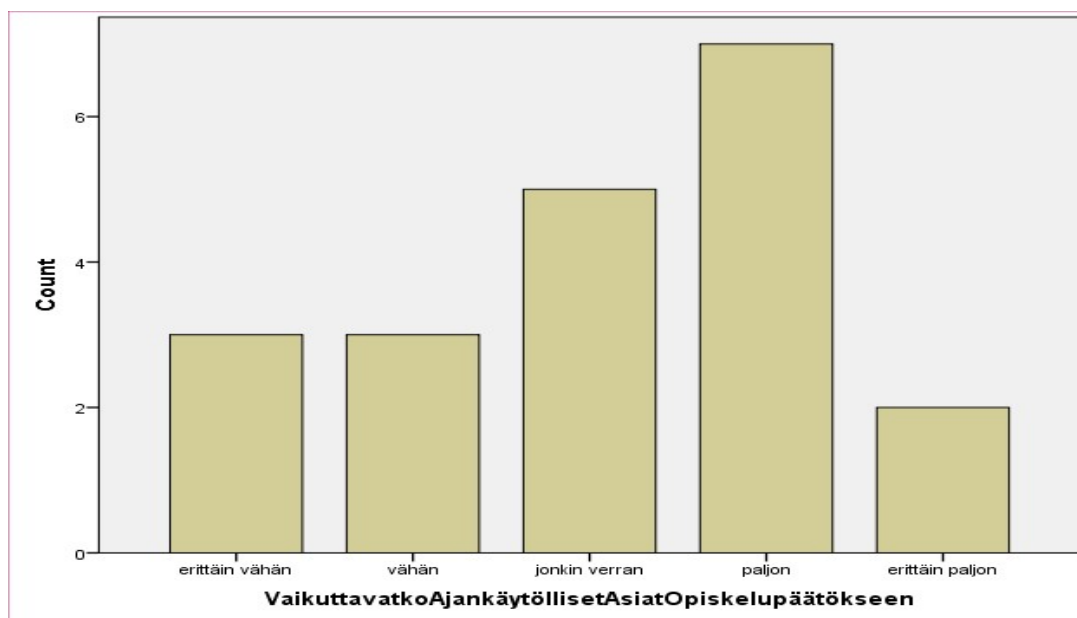
”Oma jaksaminen ja epätietoisuus tulevasta”

”Ei oikein tietoa mikä olisi sopiva ala, tai eri alat eivät ole tarpeeksi monipuolisia”

Tuen tarvetta nuorille aiheuttavat muun muassa opetukseen tai konkreettisiin käytännön asioihin liittyvät haasteet. Yksi vastaajista kokee oppivansa parhaiten tekemällä, mutta haastetta luo lähiopetuksen määrän jatkuva vähentäminen. Vastaajilla saattaa olla haasteita esimerkiksi kielissä tai matemaattisissa aineissa, suuren tietomäärän sisäistäminen luo oman vaikeutensa. Matkat, raha ja asuminen voivat myös aiheuttaa tuen tarvetta. Keskittymisvaikeudet ja ahdistuksen hallinta ovat myös asioita, joihin osa vastaajista ilmoittaa toivovansa tukea. Kaksi vastaajaa kokee, ettei tarvitse mitään tukea opiskeluihinsa, kun taas yksi vastaaja toivoisi saavansa ”jonkun tyyppin potkimaan persuksille”. Suurimmalle osalle vastaajista tukea antavat perhe, sukulaiset, läheiset, puoliso tai kaverit. Tuenantajiksi mainitaan myös harrastuspiirit, työpaja sekä Nasta. Tuki perheiltä on kahden vastaajan mukaan sekä rahallista että henkistä, perhe kannustaa nuorta.

9.2 Määrällisten kysymysten tulokset

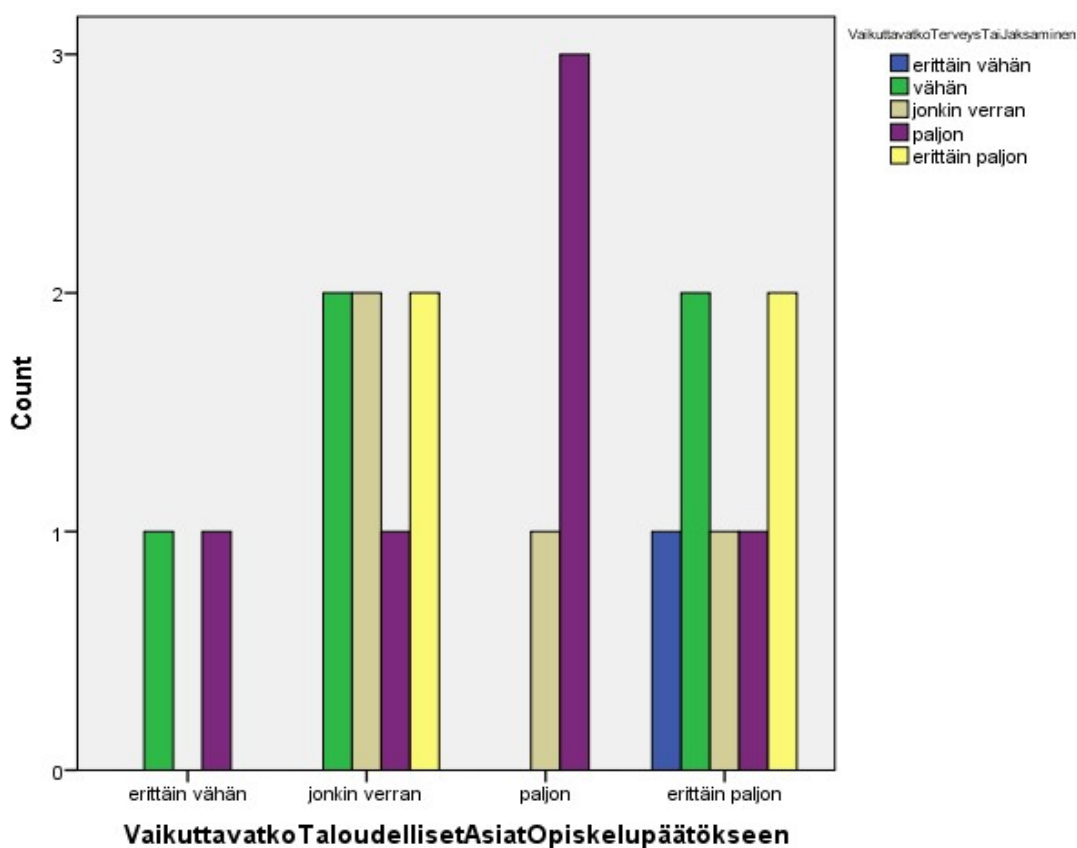
Määrällisissä kysymyksissä vastaajan tuli arvioida asteikolla 1 - 5 omia tietojaan koulutusmahdollisuuksistaan, omia opiskelutaitojaan ja motivaatiotaan, lähiverkoston antamaa tukea opiskelulle sekä ajankäyttöön, talouteen tai omaan terveyteen liittyvien asioiden vaikutusta opiskelupäätöksiin.

Kuvio 1: Ajankäytöllisten asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

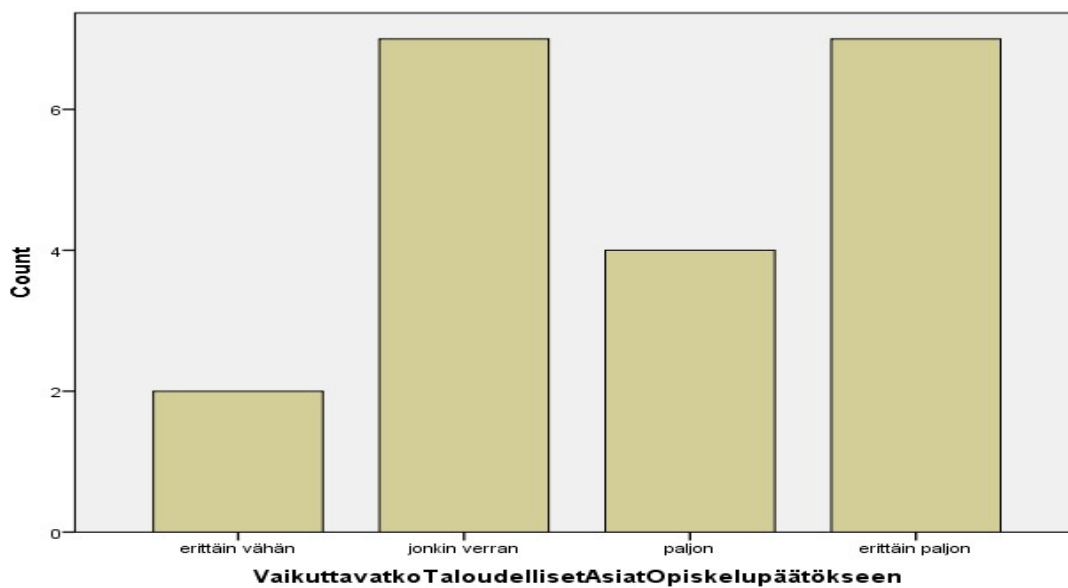
Kuten kuviosta 1 on nähtävissä, ajankäyttöön liittyvät asiat vaikuttavat nuorten päätöksiin, vaikka he eivät lisätiedoissa tuokaan ilmi tarkentavia seikkoja. Ainoastaan yksi vastaaja kuvaa, että korkeintaan liian pitkä matka vaikuttaa opiskelupäätökseen, mutta silloinkin tarvitsi vain etsiä asunto lähempää opiskelupaikkaa. Vastaajista 9 ilmaisee ajankäytöllisten asioiden

den vaikuttavan paljon tai erittäin paljon opiskelupäätöstä tehdessä. Viidelle vastaajalle ajankäytöllisillä tekijöillä on vaikutusta jonkin verran, kuudelle vähän tai erittäin vähän.

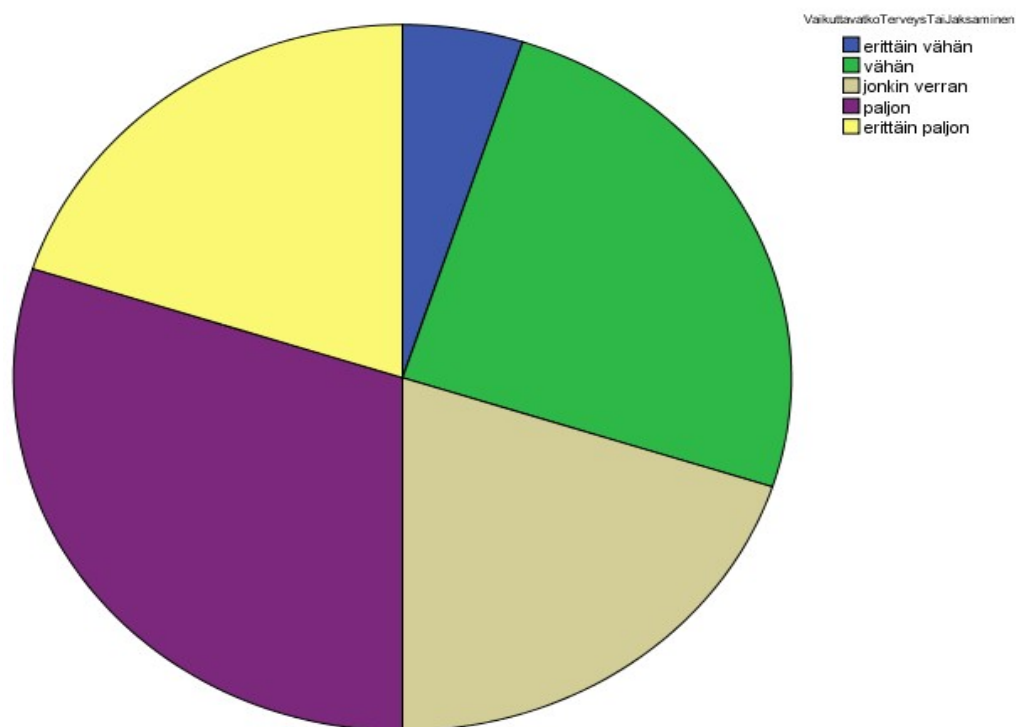
Taulukko 1: Taloudellisten sekä omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Taulukosta 1 voi päätellä, että taloudellisilla tekijöillä ja omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvillä asioilla ei näyttäisi olevan suoranaista yhteyttä toisiinsa. Niillä vastaajilla, joilla taloudelliset asiat vaikuttavat opiskelupäätökseen erittäin vähän, omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvät tekijät vaikuttavat vähän tai paljon. Mikäli taloudelliset asiat vaikuttavat jonkin verran, terveyteen ja jaksamiseen liittyvät asiat vaikuttavat vähän, jonkin verran, paljon tai erittäin paljon. Taloudellisten asioiden vaikuttaessa paljon, vaikuttavat terveyteen tai jaksamiseen liittyvät asiat jonkin verran tai paljon. Kun taloudellisten tekijöiden merkitys päätöksiin kasvaa erittäin suureksi, omaan terveyteen tai jaksamiseen liittyvien seikkojen vaikutukset ovat erittäin vähäisiä, vähäisiä, kohtalaisia, suuria tai erittäin suuria.

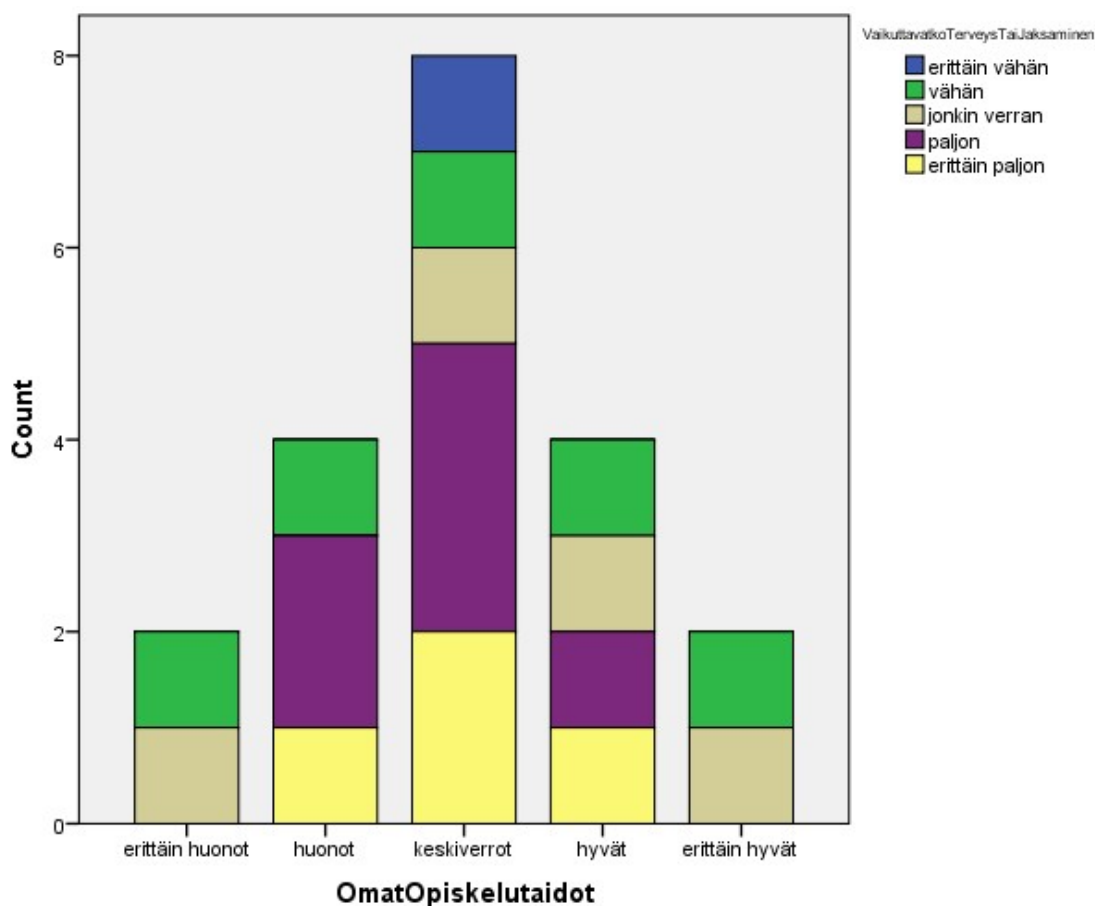
Kuvio 2: Taloudellisten asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Taloudellisilla ja omaan jaksamiseen liittyvillä asioilla näyttäisi kuitenkin yksittäisinä tekijöinä olevan merkitystä nuorten tehdessä opiskelupäätöksiään. Kuvion 2 mukaan taloudelliset tekijät vaikuttavat paljon tai erittäin paljon 11 vastaajan päätökseen, 7 vastaajan päätökseen jonkin verran ja 2 vastaajan päätökseen vähän.

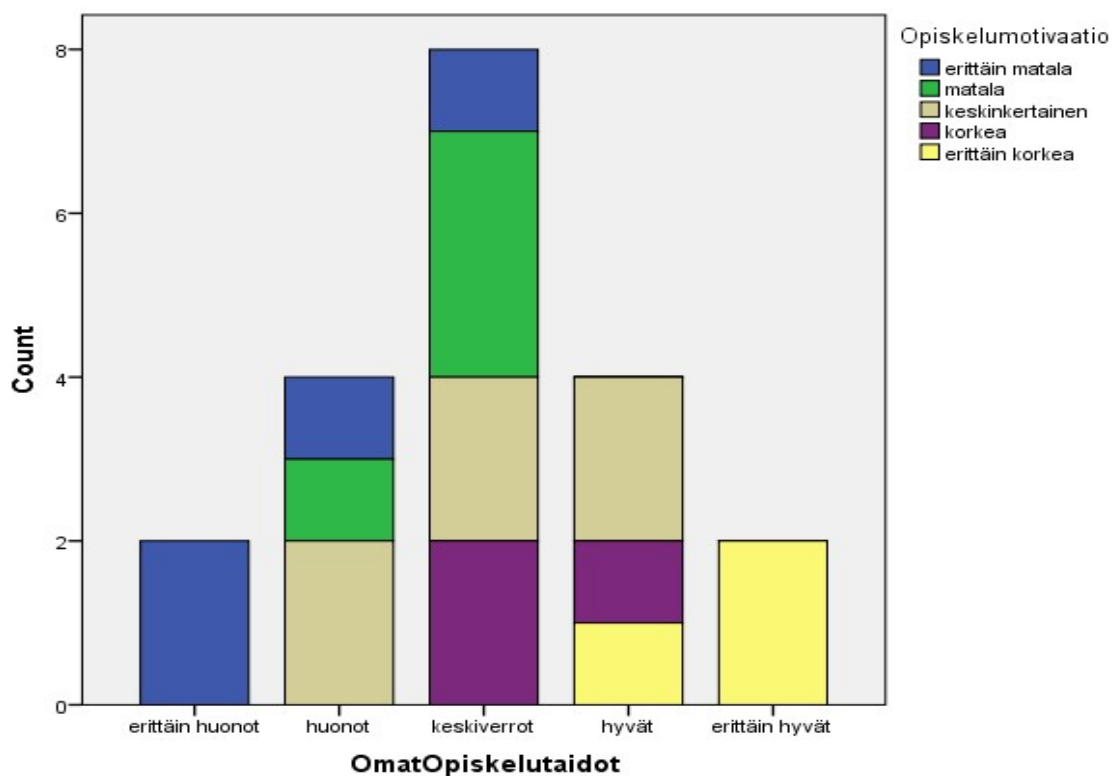
Kuvio 3: Omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Terveys ja oma jaksaminen vaikuttavat myös päätöksiin, mutta vaikutukset jakaantuvat tasaisemmin kuten kuviosta 3 huomaa. Terveydellä ja jaksamisella on erittäin vähän tai vähän merkitystä 6 vastaajalle, jonkin verran vaikutusta neljälle ja paljon tai erittäin paljon vaikutusta 10 vastaajalle.

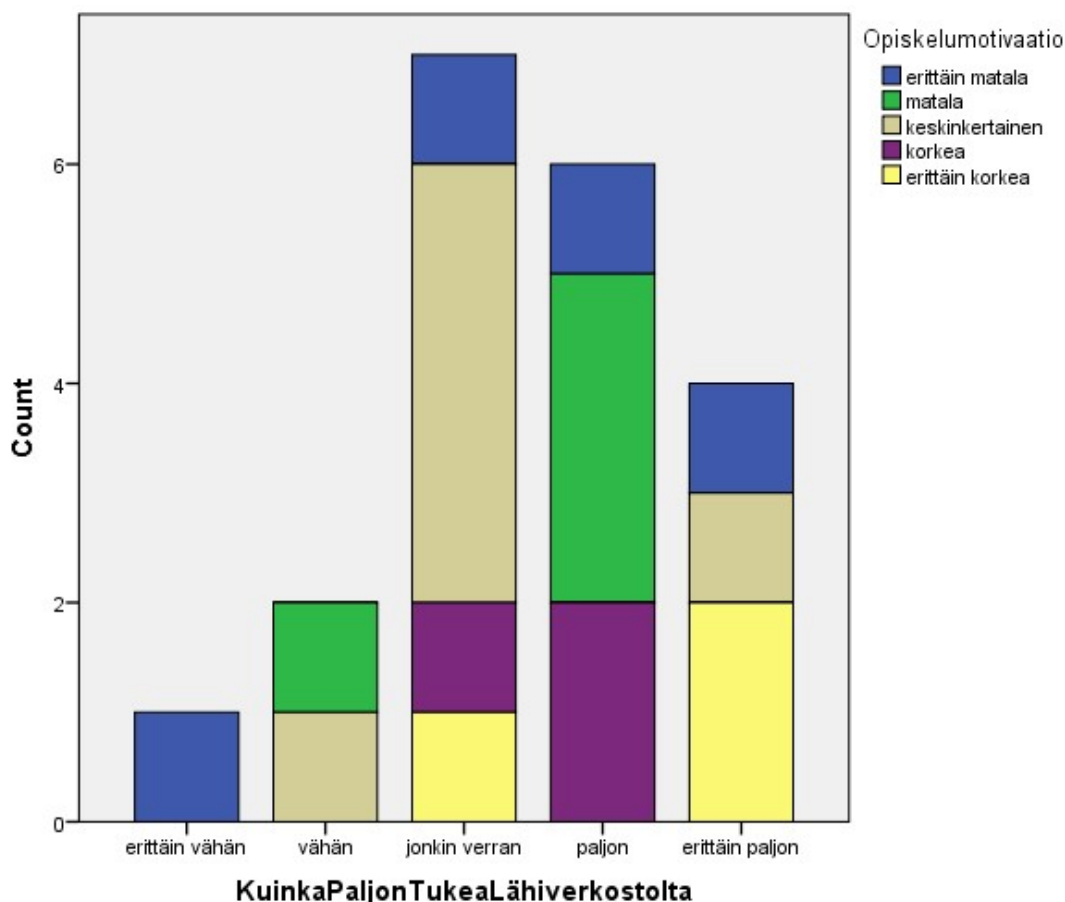
Taulukko 2: Omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus kokemukseen omista opiskelutaidoista

Taulukon 2 perusteella jaksamisella ja terveydellisillä seikoilla näyttäisi olevan jonkin verran vaikutusta vastaajien kokemukseen omista opiskelutaidoistaan. Kymmenellä vastaajalla terveyteen ja jaksamiseen liittyvät tekijät vaikuttavat erittäin paljon tai paljon opiskelupäätökseen. Näistä kymmenestä kolme kokee opiskelutaitonsa huonoiksi, viisi keskiverroiksi ja kaksi hyväksi. Yhdeksällä vastaajalla terveyteen ja jaksamiseen liittyvät seikat vaikuttavat opiskelupäätökseen jonkin verran tai vähän; heistä kaksi kokee opiskelutaitonsa erittäin huonoksi, yksi huonoksi, kaksi keskiverroiksi, kaksi hyväksi ja kaksi erittäin hyväksi.

Taulukko 3: Opiskelutaitojen vaikutus opiskelumotivaatioon

Omilla opiskelutaidoilla ja opiskelumotivaatiolla näyttäisi taulukon 3 perusteella olevan yhteyttä toisiinsa. Mikäli omat opiskelutaidot koetaan erittäin hyväksi, myös motivaatio on erittäin korkea. Motivaatio vaihtelee keskinkertaisesta erittäin korkeaan, jos opiskelutaidot koetaan hyväksi. Keskiverrot opiskelutaidot taas vaikuttavat siten, että motivaatio voi olla erittäin matalasta korkeaan, mutta ei enää erittäin korkea. Huonoiksi tai erittäin huonoiksi koetut opiskelutaidot vaikuttaisivat laskevan motivaatiotakin; huonoina pidetyt opiskelutaidot näyttäisivät laskevan motivaatiota keskinkertaiseksi, matalaksi tai erittäin matalaksi ja erittäin huonot opiskelutaidot puolestaan erittäin matalaksi.

Taulukko 4: Läheisverkostolta saadun tuen vaikutus opiskelumotivaatioon

Taulukon 4 perusteella lähiverkoston antamalla tuen määrällä ei välttämättä ole kuitenkaan vaikutusta vastaajan opiskelumotivaatioon. Vaikka lähiverkostolta saisi erittäin paljon tukea, voi motivaatio olla erittäin matala, keskinkertainen tai erittäin korkea. Paljon tukea saavillaakin motivaatio voi vaihdella erittäin matalasta ja matalasta korkeaan. Jonkin verran lähiverkostoltaan tukea saavilla motivaatio näyttäisi valtaosin olevan keskinkertainen, ja vähän tukea saavilla keskinkertainen tai matala. Erittäin vähän tukea saavien motivaatiokin on vastausten perusteella erittäin matala.

10 Johtopäätökset

Aineiston perusteella nuoret hahmottavat joitakin eroja ja joitakin yhtäläisyyksiä ammattikoulun ja ammattikorkeakoulun välillä, mutta eivät välttämättä näe koulutuspolkuja eri organisaatioiden välillä. Sekä ammattikoulussa että ammattikorkeakoulussa opiskelun ajateltiin olevan käytännönläheistä ja tekemällä oppimista. Nuorten mielikuvia ammattikoulusta ja ammattikorkeakoulusta yhdisti myös koulujen roolin hahmottamisen vaikeus; ei välttämättä tiedetty mitä oppilaitoksessa tehdään ja minkä takia. Opintojen sisältö ja rakennekin saattoivat olla haastavia hahmottaa, sillä opiskelun ajateltiin sisältävän kaikkea vähän mutta ei mi-

tään riittävästi jatkon kannalta. Ammattikorkeakouluun pääseminen oli nuorten mielestä vaikeaa ja opiskelu siellä haasteellista. Vastauksista ei käy suoraan ilmi kuinka monella on oma-kohtaista kokemusta ammattikorkeakoulun pääsykokeista tai ammattikorkeakoulussa opiskelemisestä, jolloin vastaus ei välttämättä perustu kokemukseen. Aihetta voisi selvittää jatkotutkimus nuorten valmistautumisesta pääsykokeisiin sekä heidän opiskelutaidoistaan, jolloin voitaisiin saada selville mahdollisia tuen tarpeita pääsykokeisiin valmistautumiseen liittyen ja tarvetta opiskelutaitojen oppimiselle.

Ammattikoulu näyttäytyy peruspohjana opiskeltavaan alaan, kun taas alaan pureudutaan syvällisemmin ammattikorkeakoulussa. Ammattikoulussa ilmaistiin olevan enemmän koulutuksen tason vaihtelua koulujen ja alojen välillä, mitä taas ei tuotu niin vahvasti esiin mielikuvissa ammattikorkeakouluista. Vastaajilla on mahdollisesti enemmän kokemusta ammattikouluissa opiskelemisestä kuin ammattikorkeakouluissa opiskelusta, jolloin näkemystä tason vaihteluihin on enemmän. Ammattikorkeakouluun ajateltiin liittyvän kutsumusalojen opiskelu, mitä ei suoranaisesti liitetty ammattikoulussa opiskelamiseen. Olisikin mielenkiintoista selvittää, eivätkö ammattikoulussa opiskeltavat alat ole kutsumusaloja ja mikä silloin saa hakeutumaan ammattikouluun juuri tietyille alalle.

Vastausten perusteella nuorilla ei vaikuta olevan selkeää mielikuvaa siitä, miten koulutuspolut rakentuvat eri organisaatioissa ja niiden välillä. Ammattikoulu nähdään toisaalta pohjana ammattikorkeakouluopinnoille, kun taas joissakin vastauksissa kuvattiin ammattikorkeakoulu ammattikoulun jatkeeksi tai välimuodoksi ammattikoulun ja yliopiston välillä. Nuorilla vaikuttaa olevan enemmän tai vähemmän selkeitä ajatuksia siitä, mitä he haluaisivat tehdä työseen. Useimmat osasivat ainakin kuvailla, minkä kaltaista työtä haluaisivat tehdä, osa pystyi sanomaan tarkan ammatinkin. He eivät vastauksissaan tuo kuitenkaan ilmi ajatuksiaan miten juuri kyseiseen työhön pääsisi, mitä koulutusta työn tekemiseen tarvittaisiin tai missä koulussa opiskelun tulisi tapahtua, jotta työskentely halutussa työssä olisi mahdollista?

Tuen tarpeesta selkeimmiksi nousivat talouteen ja omaan terveyteen tai jaksamiseen liittyvät tekijät. Opinnäytetyön aineistossa painottui enemmänkin tuen tarve opiskelulle kuin työllistymiselle. Rahan riittämättömyys oli selkeä hidaste opiskelujen aloittamiselle, koska opiskeluun saatavat tuet eivät ole riittävän suuria. Opiskelijan taloudellinen asema nähdään haastavampana kuin työttömän, sillä vastausten perusteella työmarkkinatuella pärjää vielä jotenkuten mutta opintotuella ei. Opintojen rahoittaminen lainalla saattaa myös jännittää, kun opintoja aloittaessa ei välttämättä tiedä tulevaisuuden työllistymistä ja lainanmaksukykyä.

Mielenterveyteen liittyvillä asioilla näyttäisi olevan iso merkitys opiskelupäätösten taustalla, kun kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyviä asioita. Mielenterveysongelmat uuvuttavat ja vaikuttavat jaksamiseen yleisellä tasolla, joten opintoihin

ei enää riitä voimia. Myös keskittymisvaikeudet ja ison tietomäärän omaksuminen vaikuttavat jaksamiseen. Terveydellisillä seikoilla ja kokemuksella omista opiskelutaidoista näyttäisi olevan myös yhteyttä toisiinsa. Kenties opiskeluun voisi ottaa enemmän mukaan oppimaan oppimista? Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla, että onko oppimaan oppimisella merkitystä opiskelutaitojen paranemisessa ja onko opiskelutaitojen parantuessa terveyteen tai jaksamiseen liittyvillä seikoilla vähemmän merkitystä opiskelupäätöksiä tehtäessä. Opiskelutaidot näyttäsivät linkittyvän opiskelumotivaatioon, joten jatkossa voisi tutkia myös onko opiskelutaitojen kohenemisella vaikutusta opiskelumotivaatioon, eli kasvaako motivaatio taitojen karttuessa vai onko taitojen kohenemisella mitään vaikutusta motivaation kannalta.

Tulosten perusteella voisi päätellä myös, että nuoret kaipaivat enemmän lähiopetusta opinnoissa. Lähiopetuksen väheneminen koettiin haasteellisena, sillä vastaajien mukaan tekemällä yhdessä oppisi paremmin. Opetuksen laatuun toivottiin kuitenkin enemmän tasaisuutta, vastaajien mukaan laatu vaihtelee liikaa eri koulujen, alojen tai opettajien välillä. Mielenkiintoinen tutkimus voisi olla vertailu eri tavoin toteutettujen koulutusten välillä. Tällöin toisiaan vastaavat koulutukset järjestettäisiin toinen enemmän ja toinen vähemmän lähiopetusta sisältävänä, tutkimuksella pyrittäisiin selvittämään kumman tavan koulutukseen osallistuvat kokevat mielekkäämpänä tai onnistuneempana. Toisaalta nuoret saattaisivat hyötyä saadessaan enemmän tukea alanvalintaan. Epätietoisuus tulevasta saattaa vaikeuttaa alanvalintaa, nuorella ei välttämättä ole tietoa juuri hänelle sopivasta alasta tai eri alat eivät vaikuta riittävän monipuolisilta.

11 Pohdinta

Verratessa teoriaosuudessa esiteltyjä tutkimustuloksia kyselystä saatuihin tuloksiin, on niissä havaittavissa yhteneväisyyksiä. Koulutuksen merkityksestä nuoren elämässä on esitetty, että koulusta suoraan työttömäksi jäävillä on suurempi riski syrjäytymiseen ja työttömyyden johdosta muuttua koulutuskielteisemmäksi (Kuula 2000, 43). Nuorten vastauksissa on havaittavissa jonkinasteista epäuskoa tai epäluuloa koulutuksen tuomiin mahdollisuuksiin. Aineistosta ei kuitenkaan ole saatavilla taustatietoja koulutuksen suhteen, ellei vastaaja ole itse tuonut sitä julki. Kyselyhetkellä vastaajat ovat olleet työttömiä, mutta taustakysymysten puuttuessa ei ole mahdollista selvittää onko heiltä jäänyt opinnot kesken vai ovatko he valmistuneet, ovatko kenties olleet työelämässä mahdollisen valmistumisen jälkeen vai ovatko jääneet työttömiksi heti koulun jälkeen. Tämän johdosta suora yhteenveto teoriaosuudessa esitetyn koulutuskielteisyyden ja opinnäytetyöhön saatujen vastausten välillä ei ole mahdollista.

Teoriaosuudessa on esitetty, että aikuisuuteen siirtyminen on haastavampaa, mikäli taloudelliset resurssit, koulutus tai tuki perheeltä ovat vähäisempiä ikätovereihin verrattuna (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 131 - 132). Taloudellisten resurssien osalta on havaittavissa yhteneväi-

syöttä teorian ja saatujen vastausten välillä; vastaajilla taloudelliset resurssit ovat ainakin vastaushetkellä olleet rajallisia, mikä vaikuttaa heidän kouluttautumiseensa ja sitä kautta työelämään kiinnittymiseensä. Taloudellisen tuen lähteenä perhe nousee esille sekä teoriaosuudessa että nuorten antamissa vastauksissa. Epävirallisen tuen merkitys on muutenkin nähtävissä nuorten vastauksissa, sillä virallisia palvelujärjestelmiä ei juurikaan mainittu tuen lähteenä. Kysymyksessä on kuitenkin käytetty termiä lähiverkosto, mikä on ehkä ohjannutkin enemmän ajattelemaan epävirallisia tuen lähteitä.

Mielenterveyden häiriöt nousivat esille nuorten parissa aiemmin tehdyissä tutkimuksissa, samoin opinnäytetyön aineistossa mielenterveyteen liittyvät tekijät vaikuttivat nuorten päätöksiin ja tuen tarpeisiin. Tavallisimmiksi mielenterveyden häiriöiksi on mainittu masennus, ahdistuneisuushäiriöt sekä vakavat psyykkiset häiriöt eli psykoosit (Kuhanen 2017, 25). Nuorten vastauksissa masennus ja ahdistus nousivat päätöksiin vaikuttaviksi tekijöiksi, vastausten perusteella vakavia psyykkisiä häiriöitä nuorilla ei ole ollut. Huonot kokemukset koulun toimintatavoista, koulussa saadun tuen vähäisyys, opiskelumotivaation puute, yksilöllisten koulutus-toiveiden ja oppimistarpeiden kohtaamattomuus esiintyvät sekä teoriaosuudessa että nuorten vastauksissa syynä opintojen katkeamiselle (Honkakoski, Kinnunen & Vuorijärvi 2016, 32).

Opinnäytetyöstä saaduissa tuloksissa on siis samankaltaisuutta aiemmin nuorten parissa tehtyjen tutkimusten kanssa. Opinnäytetyön tuottama uusi tieto liittyykin enemmän tutkimuskysymysten avulla saatuun tietoon: koulutuspolut eri organisaatioissa eivät näyttäisi olevan kovin selkeitä, joten yhteistyön lisääminen ja kehittäminen lienee perusteltua.

11.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen voidaan sanoa olevan onnistunut, jos sen avulla saadaan luotettavia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Laadukas tutkimus voikin täten olla hyvä investointi, joka tuo hintansa nopeasti takaisin. Hyvän tutkimuksen perusvaatimuksia voidaan sanoa olevan tutkimuksen pätevyys, luotettavuus, puolueettomuus, tehokkuus ja taloudellisuus, avoimuus, tietosuoja, hyödyllisyys ja käyttökelpoisuus sekä sopiva aikataulu. (Heikkilä 2014, 27 - 30.)

Tutkimuksen pätevyydellä eli validiteetilla viitataan siihen, että tutkimuksen tulee mitata sitä mitä sen oli tarkoituskin mitata. Pätevällä mittarilla suoritettujen mittausten voi todeta olevan keskimäärin oikeita. (Heikkilä 2014, 27 - 29.) Opinnäytetyö mittasi tuen tarpeita ja koulutuspolkujen hahmottamista suhteellisen pätevästi, sillä molempiin saatiin tulokset. Koulutuspolkujen hahmottamiseen eri organisaatioiden välillä tosin voisi saada kuvailevampia vastauksia esimerkiksi haastattelututkimuksella. Kyselytutkimusta rajoittaa muun muassa vastaamiseen käytettävissä oleva aika ja kysymysten asettelu. Kyselylomakkeen kysymyksissä ei ehkä ole riittävän selkeästi kysytty koulutuspoluista vaan ammattikoulussa ja ammattikorkeakou-

lussa opiskeluun liittyviä mielikuvia käsitellään omissa kysymyksissään. Selkeä jaottelu jo kysymysten asettelussa ohjaa vastauksia kenties liikaa koskemaan juuri tarkoitettua organisaatiota, jolloin koulutuspolku jää hahmottumatta. Oman haasteensa tähän toki tuo kysymyksen asettelu: miten voisi riittävän yksiselitteisesti kysyä miten nuori näkee jatkumoa eri organisaatioissa? Kyselylomakkeen kysymysten tulisi kuitenkin olla selkeitä, yksiselitteisiä ja muotoiltuja siten, että mahdollisimman moni ymmärtää ne samalla tavoin.

Kysely voisi selvittää enemmän nuorten ajatuksia koulutuspoluista, mikäli kysymykset koskisivat esimerkiksi nuoren kiinnostusta eri aloja kohtaan, halukkuutta opiskella korkeakoulussa ylipäätään, halukkuutta suorittaa korkeakoulututkinnon samalta alalta millä jo on opiskellut vai onko halukkuutta vaihtaa alaa. Nuorten näkemykset koulutuspoluista eri organisaatioissa tulisivat ehkä vielä paremmin esille haastattelututkimuksessa, jolloin haastattelijalla on paremmat mahdollisuudet auttaa haastateltavaa ymmärtämään kysymys oikein ja mahdollisimman samankaltaisesti muiden haastateltavien kanssa. Oman haasteensa koulutuspolkujen hahmottamiseen on saattanut tuoda myös kyselyn kohderyhmä. Tarkkojen taustatietojen puuttuessa on vaikea sanoa varmasti, mutta ilmeisesti vastaajat eivät kyselyhetkellä olleet opiskelemassa ammattikoulussa tai ammattikorkeakoulussa, joten koulutusasiat voivat tuntua kaukaisilta.

Luotettavuus eli reliabiliteetti tarkoittaa tulosten tarkkuutta, sitä että tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia vaan toistamalla tutkimus voidaan saada samanlaisia tuloksia (Heikkilä 2014, 27 - 29). Opinnäytetyössä suoritettu kysely on sinänsä helposti toistettavissa ja kohdennetussa kysely samankaltaiselle asiakasryhmälle kuin nyt, on mahdollista saada samankaltaisia tuloksia. Mikäli kysely toteutettaisiin opiskelevien nuorten kanssa, saattaisi tuloksiin tulla joi-takin eroavaisuuksia.

Avoimuudella voidaan viitata paitsi siihen, että tutkittaville selvitetään tutkimuksen tarkoitus ja käyttötapa myös siihen, että tutkimusraportissa esitellään kaikki tärkeät tulokset ja johtopäätökset. Näin menettelemällä ei suosita tutkimuksen tilaajaa esittämällä vain heille myö-tämielisiä tai edullisia tuloksia. (Heikkilä 2014, 29 - 30.) Opinnäytetyöhön liittyvä tietojen keruu suoritettiin hankeorganisaation toimesta info-tilaisuuksien yhteydessä. Näihin tilaisuuksiin en valitettavasti päässyt osallistumaan, joten voin vain olettaa, että vastaajille on kerrottu kyselyn yhteydessä asiaankuuluvat tiedot. Analysoinnin jälkeen saadut tulokset ja johtopäätökset on pyritty tuomaan esille sellaisina kuin ne ilmenivät eikä niitä ole yritetty muokata millekään taholle suosiollisiksi.

Tietosuojaan liittyvät seikat ovat myös tärkeitä huomioitavia asioita tutkimusta tehdessä. Kenenkään yksityisyyttä tai liike- tai ammattisalaisuutta ei saa vaarantaa tutkimuksen teon yhteydessä. Tutkijan on siis huolehdittava, että yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa tutkimus-

tuloksia lukemalla. (Heikkilä 2014, 29 - 30.) Tietojen kerääminen ja analysointi on tämän opinnäytetyön yhteydessä suoritettu erikseen, eri henkilöiden toimesta. Vastausten analysoijan roolissa en pysty yhdistämään yksittäisiä vastaajia saatuihin vastauksiin, joten vastaajien anonymiteetti on säilynyt. Joihinkin määrällisiin kysymyksiin oli tosin tullut sellaisia vastauksia, että jotakin mielipidettä edusti vain yksi vastaaja. Mikäli vastaaja muistaa mitä on vastannut mihinkin kysymykseen, on hänen periaatteessa siten mahdollista tunnistaa itsensä. Muuten tulokset on esitetty tietosuojaan liittyvät seikat huomioiden eikä ulkopuolisten ole mahdollista tunnistaa yksittäisiä vastaajia.

Hyödyllisyytensä ja käyttökelpoisuutensa tutkimus osoittaa tuomalla esiin jotain uutta asiaan kuuluvaa tietoa. Tuoreiden ja täsmällisten tietojen tulisi myös olla käytettävissä silloin kun niitä tarvitaan, eli sopivan aikataulun suunnitteluun tulisi kiinnittää riittävästi huomiota. (Heikkilä 2014, 29 - 30.) Tutkimuksen voidaan sanoa olevan taloudellinen, kun sen hyöty ja kustannukset ovat oikeassa suhteessa. Taloudellisuus ei kuitenkaan tarkoita mahdollisimman halpaa, ja tutkimuksen laadusta ei kannata tinkiä kustannussäästön nimissä. (Heikkilä 2014, 27 - 29.)

Tämän opinnäytetyön aineistona on ollut 20 vastaajan otos, joten tulokset eivät ole suoraan laajennettavissa vastaamaan laajempaa joukkoa. Vastaavanlaisen kyselyn voisi toteuttaa esimerkiksi yhteistyössä useamman oppilaitoksen tai nuorten palveluja tarjoavan organisaation kanssa, jolloin vastauksia saataisiin mahdollisesti enemmän.

11.2 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyön aihe oli mielestäni mielenkiintoinen, koska tavoitteena oli saada nimenomaan nuorten mielipiteitä ja ajatuksia esiin. Opinnäytetyöprosessi käynnistyi lokakuussa 2016, kun ryhdyin suunnittelemaan opinnäytetyön teoriaosuutta Motive-hankkeen hankesuunnitelman avulla. Opinnäytetyön rakentumista ohjasivat tietyt osa-alueet hankesuunnitelmasta. Hankesuunnitelman saaminen käyttöni mahdollisti laajan lähdeaineiston etsimisen. En välttämättä olisi tullut pohtineeksi esimerkiksi koulutuksen socialisaatiotehtävää ilman Motive-hankkeen suunnitelmaa.

Teoriaosuutta on tehty hyvin pitkälle jo ennen vastausten analysointivaihetta, koska alun perin kysely oli tarkoitus toteuttaa vasta aloitettuani opinnäytetyön tekemisen. Teorian koostamiseen oman haasteensa toi se, etten ollut tietoinen esimerkiksi kyselylomakkeen sisällöstä vaan lomake laadittiin hankeorganisaation toimesta. Opinnäytetyön teoriaosuus onkin elänyt melko paljon prosessin aikana, vaikka runko onkin ollut olemassa jo suunnitteluvaiheesta alkaen.

Opinnäytetyöhön liittynyt kysely oli alun perin tarkoitus toteuttaa yhteistyössä Hyrian markkino-opiskelijoiden kanssa. Matkan varrella kohderyhmäksi vaihtui Hyrian lähihoitajaopiskelijat. Lopullisen aineiston kohderyhmänä olivat kuitenkin HRAKSin asiakkaana olevat nuoret. Opinnäytetyöprosessi vauhdittui, kun maaliskuussa 2017 sain lopullisen aineiston analysoitavaksi. Kohderyhmän vaihtuminen opiskelevista nuorista työttömiin nuoriin vaikutti myös teoriaosuuden muovautumiseen. Teoriaa oli koottu opiskelevia nuoria ajatellen, mutta työttömällä nuorella tilanne voi olla hyvinkin erilainen.

Mielestäni olisin pystynyt kohdistamaan teoriaosuuden vielä paremmin koskemaan juuri työttömiä nuoria, mikäli olisi alusta lähtien ollut selvillä, että kohderyhmänä ovat HRAKSin asiakkaat. Opinnäytetyön tekemiseen on kuitenkin vaikuttanut tavoittelemani valmistumisaikataulu kesäkuussa 2017, mikä asettaa omat aikataulunsa työn valmistumiselle. Lopulliseen työhön olen kuitenkin tyytyväinen, sillä asettamiini tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia ja opinnäytetyöstä on mahdollista kehittää jatkotutkimuksen aiheita.

Lähteet

Painetut lähteet

Aapola, S. 2014. Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutussiirtymät ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Polkuja ja poikkeamia - aikuisuutta etsimässä. Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Brunila, K., Hakala, K., Lahelma, E. & Teittinen, A. (toim.) 2013. Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli - koulu mielen-terveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Ikäheimo, S. 2015. Syrjäytyneiksi luokiteltujen nuorten terveystalvvelujen käyttö ja kustannukset. Teoksessa Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 160. Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Jokisaari, M. 2002. Työelämään siirtyminen. Teoksessa Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kestilä, L., Määttä, M. & Peltola, M. 2011. Rakenteet. Teoksessa Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 112. Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Komonen, K. 2001. Valintoja vai ajautumista? Ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Teoksessa: Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tolonen, T. (toim.) Tampere: Vastapaino.

Kuhanen, C. 2017. Mielensterveys ja mielensterveyshoitotyö. Teoksessa Mielensterveyshoitotyö. Hämäläinen, K., Kanerva, A., Kuhanen, C., Schubert, C. & Sauri, T. Helsinki: SanomaPro Oy.

Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 61. Joensuun yliopisto.

Laine, A., Salervo, P., Siven, T. & Välimäki, P. 2012. Opi ammattiin. Helsinki: SanomaPro Oy.

Laitila, M. 2013. Mielensterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia. Opas strategiseen suunnitteluun. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Lehtonen, T. 2013. Nuoret, ajat & tilat. Nuoret ja nuorisotilat eri vuosikymmeninä. Turku: Nuorisotyön tallentamiskeskus Nuoperi.

Malmberg, L-E. & Little, T. 2002. Nuorten koulumotivaatio. Teoksessa Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) Jyväskylä: PS-Kustannus.

Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatust - Kohtaamisia ja rajankäyntejä. Kasvatusalan tutkimuksia 19. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Niemi, A-M. & Kurki, T. 2013. Amislaiseksi valmistettu, valmennettu, kuntoutettu ja ohjattu? Teoksessa: Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Brunila, K., Hakala, K., Lahelma, E. & Teittinen, A. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Toivio, T. & Nordling, E. 2013. Mielen terveyden psykologia. Helsinki: Edita.

Tolonen, T. 2014. Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa Polkuja ja poikkeamia - aikuisuutta etsimässä. Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Sähköiset lähteet

Ahdistuneisuushäiriöt. 2017. Nuorten mielen terveystalo. Viitattu 8.4.2017.

https://www.mielen terveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielen terveydesta/nuorten_mielen terveyso ngelmat/Pages/ahdistuneisuushairiot.aspx

Aineisto- ja teorialähtöisyys. 2017. KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 15.4.2017.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Arki haltuun. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.

<http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/nuorten-palvelut/arki-haltuun/>

Brunila, K., Kurki, T., Lahelma, E., Lehtonen, J., Mietola, R. & Palmu, T. 2011. Multiple transitions. Educational policies and young peoples post-compulsory choices. Teoksessa Scandinavian Journal of Educational Research. Vol. 55. No 3. June 2011. Viitattu 4.1.2017.

<https://laurea.finna.fi/PrimoRecord/pci.tayfranc10.1080%2F00313831.2011.576880>

Etsivä nuorisotyö. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.

<http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/etsivatyo/>

Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V-M., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J-P., Goman, J., Hietala, R, Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 1.11.2016. https://karvi.fi/app/uploads/2016/02/KARVI_0216.pdf

Honkakoski, A., Kinnunen, P. & Vuorijärvi, P. 2016. Nuorten aikuisten sosiaalisen tuen tarpeet ja niihin vastaaminen. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja 41. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 7.11.2016 & 20.4.2017.

http://www.sosiaalikallega.fi/uutiset/poske/julkaisut/julkaisusarja/julkaisu_41_nuortenaikui stensosiaalisentarpeet

HRAKS - Enemmän asennetta! 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.

<http://www.hraks.fi/>

Kyselylomakkeen laatiminen. 2010. KvantiMOTV. Viitattu 29.10.2016.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

Käynnissä olevat hankkeet. 2016. Laurea ammattikorkeakoulu. Tutkimus, kehitys ja innovaatiot. Viitattu 28.10.2016.

<https://www.laurea.fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/referenssit/k%C3%A4ynniss%C3%A4-olevat-hankkeet>

Masennus ja mielialahäiriöt. 2017. Nuorten mielen terveystalo. Viitattu 8.4.2017.

https://www.mielen terveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielen terveydesta/nuorten_mielen terveyso ngelmat/Pages/Masennus_ ja_mielialahairiot.aspx

Määttä, S. 2014. Miten tukea nuoren motivaatiota? Motivoimaa- näkökulma. Jyväskylän yliopisto ja Niilo Mäki Instituutti. Viitattu 20.4.2017.

<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahU-KE-wih98Ow5LjTAhVICSwKHZKXDP4QFggqMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.oppimisvaikeus.fi%2Fdoc>

[%2FKoulutuksen_materiaalit%2FMiten-tukea-nuoren-motivaatiota-handout.pdf&usg=AFQjCNEV9x_v_WJMLBVUls1XqMefxKUeZg](#)

Nuoret tarvitsevat käytännön taloustaitoja. 2014. Tilastokeskus. Viitattu 8.11.2016.
http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=2

Nuorisolaki 1285/2016. Finlex. Viitattu 5.4.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp3518112>

Nuorisotyö. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.4.2017.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/peruspalvelut/nuoret-ja-palvelut/nuorisotyö>

Nuorten palvelut. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017, 20.5.2017. <http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/nuorten-palvelut/>

Ohjaamo Hyvinkää. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.
<http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/ohjaamo-hyvinkaa/>

Opiskeluterveydenhuollon opas. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Viitattu 28.1.2017. <https://www.julkari.fi/handle/10024/111322>

Ristolainen, H., Varjonen, S. & Vuori, J. 2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä. Poliittikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2013. Viitattu 21.4.2017. <http://vm.fi/julkaisu?pubid=2603>

Sisällönanalyysi. 2017. KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 15.4.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Survey. 2015. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.10.2016.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimustrategiat/survey>

Taloudellisen sosiaalistumisen perustan muodostaa perhe. 2014. Tilastokeskus. Viitattu 8.11.2016. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=3

Tiedon analysointi. 2017. Verne - Liikenteen tutkimuskeskus. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 15.4.2017. <http://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/tiedon-analysointi/>

Työttömyys voi aiheuttaa epävarmuutta elämään. 2017. Suomen mielenterveysseura. Viitattu 8.4.2017. <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/ty%C3%B6tt%C3%B6myys-voi-aiheuttaa-ep%C3%A4varmuutta-el%C3%A4m%C3%A4n>

Valmiina työelämään. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.
<http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/nuorten-palvelut/valmiina-tyoelamaan/>

Valmiudet eteenpäin. 2017. Hyvinkään-Riihimäen Ammattikoulutussäätiö. Viitattu 28.3.2017.
<http://www.hraks.fi/valmennus-ja-ohjaus/nuorten-palvelut/valmiudet-eteenpain/>

Yksinäisyys ja talousongelmat nuorten arjen ongelmana Helsingissä. 2016. Helsingin kaupunki. Tietokeskus. Viitattu 9.11.2016.
http://www.yksinkaupungissa.fi/yksin_asuvien_nuorten_arki_helsingissa_2001_2012

Julkaisemattomat lähteet

S. Heikkinen. 2017. Keskustelu ohjaustapaamisen yhteydessä 17.3.2017.

Pirinen, S. 2017. Sähköpostikeskustelu 27.3.2017 ja 28.3.2017.

Kuviot

Kuvio 1: Ajankäytöllisten asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Kuvio 2: Taloudellisten asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Kuvio 3: Omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Taulukot

Taulukko 1: Taloudellisten sekä omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus nuorten opiskelupäätöksiin

Taulukko 2: Omaan terveyteen ja jaksamiseen liittyvien asioiden vaikutus kokemukseen omista opiskelutaidoista

Taulukko 3: Opiskelutaitojen vaikutus opiskelumotivaatioon

Taulukko 4: Läheisverkostolta saadun tuen vaikutus opiskelumotivaatioon

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake HRAKSin asiakkaille	45
--	----

Liite 1 Kyselylomake HRAKSiin asiakkaille

Laurean MOTIVE-hanketiimi:
Sari Heikkinen
Teppo Leppälahti
Sanna Pirinen

Monialainen tiimiyrittäjyysverkosto - MOTIVE

KYSELY OPISKELUNSA HRAKSiN ASIAKKAILLE

Oppilaitoksiin liittyvät kysymykset

Millainen mielikuva sinulla on ammattikorkeakoulussa opiskelusta?

Millainen mielikuva sinulla on ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelusta?

Omat opiskelutoiveet ja mahdollisuudet

Millaista työtä mieluiten tekisit tulevaisuudessa?

Onko sinulla tietoa koulutusmahdollisuuksistasi? Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin vähän ja 5 erittäin paljon (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Lisätietoa:

Opiskeluun vaikuttavat henkilökohtaiset tekijät

Vaikuttavatko **ajankäytölliset asiat** opiskelupäätökseesi (esim. työssäkäynti, perhesyyt, liian pitkä matka kouluun)?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin vähän/ ei ollenkaan ja 5 erittäin paljon (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Lisätietoa:

Vaikuttavatko **taloudelliset asiat** opiskelupäätökseesi?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin vähän/ ei ollenkaan ja 5 erittäin paljon (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Millaisia taloudellisia haasteita sinulla on tällä hetkellä?

Vaikuttavatko **omaan terveyteesi tai jaksamiseesi** liittyvät tekijät opiskelupäätökseesi?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin vähän/ ei ollenkaan ja 5 erittäin paljon (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Millaiset terveyteen ja jaksamiseen liittyvät seikat vaikuttavat opiskelupäätökseesi?

Opiskelutaidot, tuen tarve ja motivaatio

Arvioi omia **opiskelutaitojasi** asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin huonot ja 5 erittäin hyvät opiskelutaidot (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Lisätietoa:

Millaista tukea erityisesti tarvitset opiskeluissasi tai mikä aiheuttaa sinulle tuen tarvetta?

Kuinka paljon saat lähiverkostoltasi tukea opiskeluun?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin vähän/ ei ollenkaan ja 5 erittäin paljon (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Mikä lähiverkosto tukee sinua eniten? Millaista tukea saat lähiverkostoltasi?

Kuinka korkealle arvioisit opiskelumotivaatiosi asteikolla 1-5?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin matala ja 5 erittäin korkea (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Jos motivaatiosi on alhainen, minkä arvelet olevan siihen syynä?

Yrittäjyys

Kuinka todennäköisenä pidät, että työskentelet tulevaisuudessa yrittäjänä?

Arvioi asteikolla 1-5, jossa 1 on erittäin epätodennäköistä ja 5 erittäin todennäköistä (ympyröi oikea vaihtoehto).

1 2 3 4 5

Millaisia mahdollisuuksia näet yrittäjänä toimimisessa?

Millaisia esteitä näet yrittäjäksi ryhtymiselle?

Onko sinulla riittävästi tietoa yrittäjäksi ryhtymisestä? Jos ei, millaista tietoa tarvitsisit lisää?